

STATSRÅDETS KANSLI

Suomi
Finland
100

Statsrådets beslut om

Finlands strategi för Östersjöregionen

Statsrådets kanslis publikationsserie | **15b/2017**

Statsrådets kanslis publikationsserie 15b/2017

Statsrådets beslut om Finlands strategi för Östersjöregionen

*Suomi
Finland*
100

Statsrådets kansli

ISBN PDF: 978-952-287-471-9

ISBN tryckt: 978-952-287-472-6

Layout: Statsrådets förvaltningsenhet, publikationsverksamheten, Anne-Marie Paakkari

Pämbild : Visit Finland

Helsingfors 2017

Presentationsblad

Utgivare	Statsrådets kansli	2.11.2017	
Publikationens titel	Statsrådets beslut om Finlands strategi för Östersjöregionen		
Publikationsseriens namn och nummer	Statsrådets kanslis publikationsserie 15b/2017		
ISBN tryckt	978-952-287-472-6	ISSN tryckt	0782-6028
ISBN PDF	978-952-287-471-9	ISSN PDF	1799-7828
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-471-9		
Sidantal	57	Språk	svenska
Nyckelord	strategi, Östersjön, havspolitik		
Referat	<p>Detta dokument redogör för Finlands strategiska prioriteter i Östersjöpolitiken. Målet har varit att fastställa Finlands ambitioner med avseende på Östersjöns utveckling under den närmaste framtiden internationellt, i EU-politiken, i det regionala samarbetet och i Finlands egen politik och egna åtgärder. Visionen är ett rent Östersjön och en livskraftig marin natur som är en skyddad och hållbart utnyttjad naturresurs. Östersjöregionen höjer sin kompetens och utnyttjar sina resurser som en föregångare i hållbar utveckling. Östersjöregionen är stabil och trygg. Finland arbetar aktivt för att regionen globalt ska vara en föregångare inom bioekonomi och cirkulär ekonomi, i tåten för tillämpning av ny teknologi och producera modellösningar för säker och ren sjöfart och för marinindustrin.</p> <p>I strategin presenteras framtidsinriktade åtgärder samt politiska initiativ eller prioriteringar som ska sätta fart på nuvarande genomförandet av lagstiftningen. Samtidigt preciserar strategin Finlands egna viktigaste åtgärder utifrån prioriteringarna för att främja god ekologisk status, säkerhet och hållbar utveckling i Östersjön, förbättra konkurrenskraften i regionen och trygga välfärden i Finland. I strategin evalueras förändringar och utmaningar i regionen samt de möjligheter de kan bidra till. Därtill konstateras att den säkerhetspolitiska situationen i Europa och Östersjöregionen har försämrats, men Finlands säkerhetspolitik redogörs inte eftersom riktlinjer för Finlands mål och metoder för att stärka säkerheten kring Östersjön har redan fastställts i den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen. Denna strategi koncentrerar sig på havs- och luftsäkerheten samt samverkan mellan myndigheterna inom bl.a. räddningsväsendet och brottsbekämpningen.</p> <p>I strategin presenteras också Finlands mål för EU:s Östersjöpolitik. Betydelsen av landskapen, kommunerna och allmänheten i Östersjösamarbetet betonas.</p> <p>Hösten 2016 tillsatte statsrådets kansli en styrgrupp för <i>Östersjöpolitiken och en integrerad havspolitik</i>, som fick till sin uppgift att uppdatera redogörelsen Östersjöns utmaningar och Östersjöpolitiken som hade lämnats till riksdagen av regeringen. Styrgruppen bestämde att redogörelsen uppdateras genom statsrådets beslut om Finlands strategi för Östersjöregionen på samma sätt som Finlands arktiska strategi. I beredningen av strategin har man beaktat de synpunkter som intressentgrupperna har fört fram i sina skriftliga yttranden och under en tillställning som riksdagens Östersjödelegationen hade ordnat.</p>		
Förläggare	Statsrådets kansli		
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017		
Beställningar/ distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Kuvailulehti

Julkaisija	Valtioneuvoston kanslia	2.11.2017	
Julkaisun nimi	Valtioneuvoston periaatepäätös Suomen Itämeren alueen strategiasta		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 15b/2017		
ISBN painettu	978-952-287-472-6	ISSN painettu	0782-6028
ISBN PDF	978-952-287-471-9	ISSN PDF	1799-7828
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-287-471-9		
Sivumäärä	57	Kieli	ruotsi
Asiasanat	strategia, Itämeri, meripolitiikka		
Tiivistelmä	<p>Strategia kattaa Suomen Itämeri-politiikan strategiset painopisteet. Sillä määritellään, mihin suuntaan Suomi tahtoo lähitulevaisuudessa Itämeren aluetta kehittää kansainvälisesti, EU-politiikassa, alueellisessa yhteistyössä sekä omilla linjauksillaan ja toimillaan. Vision mukaan puhdas Itämeri ja elinvoimainen meriluonto ovat turvattu ja kestävästi hyödynnetty voimavara. Itämeren alue kasvattaa osaamistaan ja hyödyntää resurssiaan toimien kestävän kehityksen edelläkävijänä. Itämeren alue on vakaa ja turvallinen. Suomi toimii aktiivisesti, jotta Itämeren alue on maailmanlaajuinen edelläkävijä bio- ja kiertotaloudessa, uuden teknologian hyödyntämisessä sekä innovatiivisten malliratkaisujen tuottamisessa turvalliseen ja puhtaaseen merenkulkuun ja meriteollisuuteen.</p> <p>Strategiassa esitetään tulevaisuuteen suuntaavia sekä nykyistä toteutusta vauhdittavia toimia ja politiikka-aloitteita tai linjauksia. Lisäksi linjataan Suomen omia keskeisiä toimenpiteitä Itämeren hyvän tilan sekä turvallisuuden ja kestävän kehityksen edistämiseksi, Itämeren alueen kilpailukyvyyn parantamiseksi ja Suomen hyvinvoinnin turvaamiseksi. Strategiassa arvioidaan toimintaympäristön muutoksia ja haasteita sekä niiden tuomia mahdollisuuksia. Turvallisuustilanteen heikentyminen todetaan mutta varsinaista turvallisuuspolitiikkaa ei strategiassa käsitellä, koska sitä on jo käsitelty hallituksen ulko- ja turvallisuuspoliittisessa selonteossa. Tämän strategian näkökulma koskee meri- ja lentoturvallisuutta sekä viranomaisyhteistyötä mm. pelastusalalla ja rikollisuuden torjunnassa.</p> <p>Strategiassa linjataan myös tavoitteita EU:n Itämeri-politiikalle ja korostetaan maakuntien, kaupunkien ja kansalaisjärjestöjen tärkeää roolia Itämeri-yhteistyössä.</p> <p>Valtioneuvoston kanslia asetti syksyllä 2016 Itämeri- ja yhdenmetyt meripolitiikan ohjausryhmän, jonka yhtenä tehtävänä oli päivittää vuonna 2009 eduskunnalle annettu selonteko <i>Itämeren haasteet ja Itämeri-politiikka</i>. Ohjausryhmä päätyi valmistelemaan valtioneuvoston periaatepäätöksen Suomen Itämeren alueen strategiasta rinnastaen sen näin Suomen arktiseen strategiaan. Strategian valmistelussa on otettu huomioon sidosryhmien kirjallisissa lausunnoissa sekä eduskunnan Itämeri-valtuuskunnan tilaisuudessa esitettyjä näkemyksiä.</p>		
Kustantaja	Valtioneuvoston kanslia		
Painopaikka ja vuosi	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutulaukset.valtioneuvosto.fi		

Innehåll

Förord	7
Förändringen en möjlighet: omvärldsbeskrivning	10
Hållbar blå tillväxt och blå bioekonomi	18
Föregångare i bio- och cirkulärekonomi	27
Finland sammanlänkat med Östersjöregionen	34
Östersjön ett säkert hav	39
Innovationer och konkurrenskraft	44
Samarbete och påverkan	49

FÖRORD

Detta dokument redogör för Finlands strategiska prioriteter i Östersjöpolitiken. Målet har varit att fastställa Finlands ambitioner med avseende på Östersjöns utveckling under den närmaste framtiden internationellt, i EU-politiken, i det regionala samarbetet och i Finlands egen politik och egna åtgärder. Visionen är ett rent Östersjön och en livskraftig marin natur som är en skyddad och hållbart utnyttjad naturresurs. Östersjöregionen höjer sin kompetens och utnyttjar sina resurser som en föregångare i hållbar utveckling. Östersjöregionen är stabil och trygg. Finland arbetar aktivt för att regionen globalt ska vara en föregångare inom bioekonomi och cirkulär ekonomi, sammanlänkat, innovativt och konkurrenskraftigt, i täten för tillämpning av ny teknologi och producera modellösningar för säker och ren sjöfart, för marinindustrin och hållbar användning av den marina miljön.

I strategin presenteras framtidsinriktade åtgärder och politiska initiativ eller prioriteringar som ska svara på brister i befintliga handlingsprogram och i genomförandet av lagstiftningen och sätta fart på genomförandet. Finland främjar sina Östersjörelaterade målsättningar inom ramen för internationella konventioner, Europeiska unionen och Östersjöregionens organisationer och samsamarbetsstrukturer. Samtidigt preciserar strategin Finlands egna viktigaste åtgärder utifrån prioriteringarna för att främja god ekologisk status, säkerhet och hållbar utveckling i Östersjön, förbättra konkurrenskraften i regionen och trygga välfärden i Finland. Statsrådets kansli har tillsatt en styrgrupp som ska rapportera och följa upp hur målsättningarna i Finlands strategi för Östersjöregionen förverkligas, vid behov tar också regeringen upp frågan vid en strategisession.

Säkerheten i Östersjöregionen tas upp i statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse (2016). Redan nu har det godkänts och genomförs ett flertal andra redogörelser, strategier, program och åtgärder i Finland som har effekter med betydande gränssnitt med denna strategi. Det är viktigt att man fortsätter förverkliga dem parallellt med strategin, med tanke på effekterna och redan uppnådda framsteg. De åtgärder som anges i Finlands strategi för Östersjöregionen verkställs inom ramen för rambesluten för statsfinanserna och anslagen och antalet årsverken i statsbudgeten. Eftersom de olika sektorerna har olika karaktär varierar detaljnivån på åtgärdsförslagen.

Figur 1. Östersjöns avrinningsområde.

Våren 2009 lämnade regeringen redogörelsen *Östersjöns utmaningar och Östersjöpolitiken* till riksdagen. Eftersom redogörelsens målsättningar redan till många delar har förverkligats, beslutade statsrådet att den skulle uppdateras. I november 2016 tillsatte statsrådets kansli en styrgrupp för Östersjöpolitiken och en integrerad havspolitik som fick uppdateringen till sin uppgift. Redogörelsen uppdateras genom statsrådets beslut om Finlands strategi för Östersjöregionen. Beredningen av strategin inleddes med ett hörande och i valet av prioriteter har också de synpunkter beaktats som intressentgrupperna har fört fram i sina skriftliga yttranden och under en tillställning som riksdagens Östersjödelegationen hade ordnat.

Med Östersjöregionen avses en regional helhet om ca 90 miljoner invånare runt Östersjön, havsområdet medräknat. Där ingår de nordliga delarna av Tyskland och de nordöstliga delarna av Ryssland. Också Vitryssland räknas till Östersjöregionen.

Förändringen en möjlighet: omvärldsbeskrivning

Östersjöregionen är under de närmaste åren utsatt för olika slag av förändringstryck som förutsätter framförhållning samt anpassningsförmåga och bärkraft av samhällena och samarbete internationellt och regionalt. Osäkerheten har ökat. Mitt i alla förändringar accentueras parallellt med staternas roll också det ansvar som regionerna, kommunerna, olika organisationer, företag och också allmänheten har för en hållbar utveckling i Östersjöregionen.

Många **internationella fördrag och åtaganden**, såsom klimatavtalet från Paris, målen om hållbar utveckling i FN:s Agenda 2030 och Internationella sjöfartsorganisationens (IMO) konventioner har inverkan på Östersjöregionen. Överlag stöder Östersjöländerna starkt det internationella fördragssystemet. Bland de internationella fördragen är konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö central.

Många av **EU:s politikområden** har betydande inflytande över Östersjön och Östersjöregionen. Finland påverkar den politiken gemensamt med de andra medlemsländerna i regionen. **EU:s strategi för Östersjöregionen** antogs 2009 med huvudsakligt mål att rädda havet, integrera regionen och öka välbefindandet. Inom ramen för strategin har det stärkts och byggts upp övergripande Östersjönätverk inom olika sektorer och genomförts hundratals praktiska projekt. Med hjälp av samarbetet inom den nordliga dimensionen har betydande miljöprojekt genomförts.

Betydelsen av EU:s **makroregionala samarbete** kommer att öka, särskilt om integrationen saktar av och differentieras. Samarbetet kan fördjupa integrationen och genom sin pragmatism föra unionen närmare allmänheten och på det sättet öka EU-acceptansen.

Östersjöregionens styrkor

Östersjöregionen har många styrkor som är till hjälp i anpassningen till förändringarna. Det är karaktäristiskt för regionens samhällen att de är **stabila**, att befolkningen i snitt

Vy från Östersjön. Bild: Republikens presidents kansli

har **hög utbildning** och att **skillnaderna i välstånd** bland medborgarna inte är särskilt tillspetsade. Staterna inför **smidigt** ny teknik. En tredjedel av EU:s ledande **innovationsområden** finns runt Östersjön. Östersjöländerna har lyckats mycket bra med att skaffa finansiering för projekt inom forskning, utveckling och innovation inom ramen för EU:s program Horizon 2020 och LIFE IP.

Östersjöländerna har långa **samarbetstraditioner**, nämns kan Östersjöstaternas råd CBSS, Kommissionen för skydd av Östersjöns marina miljö HELCOM och många myndighets- och forskningsnätverk. Kulturell samhörighet binder länderna samman, och företag och många sakkunnignätverk i regionen tillhandahåller lösningar också på globala problem. Många möjligheter uppstår när länderna slår samman sina resurser och innovativa företag bildar nätverk. Finland har i det avseendet många styrkor såsom heltäckande utbildning, hållbar utvinning av naturresurser, energi-, material- och vattneffektivitet, biobränsleutvecklingen, kombinerad produktion av elektricitet och värme, utnyttjande av digitalisering och smarta teknologier och en marinindustri i världsklass. Över en tredjedel av Finlands offentliga investeringar i forskning och utveckling (FoU) satsas på ren teknologi (cleantech).

Östersjön är kärnan i skärgårdens och skärgårdsbornas kulturarv. Östersjön erbjuder **ekosystemtjänster** som är viktiga för det mentala och fysiska välbefinnandet. Östersjöns ekosystemtjänster gör det möjligt för folk runt Östersjön att njuta av stugliv och bad och olika former av rekreation på sjön, på isen och längs stränderna. Också turismen i regionen utvecklas utifrån dessa ekosystemtjänster.

Östersjöregionens utmaningar

Den marina miljöns status är ännu inte god. Den marina miljöns status återspeglar den mänskliga verksamheten till lands och till sjöss: jordbruket är för närvarande den största källan till **näringsbelastning**, Östersjöns egna näringsreserver upprätthåller eutrofierings-

spiralen och dessutom samlas det **plastskräp, rester av läkemedel och miljögifter** i havet och i marina levande arter. En utmaning särskilt för Östersjön är förändringarna i flora och fauna som eutrofieringen och den globala uppvärmningen medför, att arternas antal minskar och att naturens mångfald naggas i kanterna. En marin miljö med god status visar på hållbarhet i människans verksamhet.

Den globala uppvärmningen går snabbt framåt i nordliga trakter och prognosen för Östersjöområdet är en temperaturhöjning på 2–4 grader till utgången av seklet. När vattnet och luften blir varmare sker det förändringar isförhållandena. Förändringar i isförhållandena påverkar såväl sjöfarten, fisket som de levande arternas utbredning. Nederbörden blir rikligare och därför bör man i kustnära områden och älvarnas avrinningsområden vara uppmärksam när det gäller skyddet mot översvämningar, hanteringen av dagvatten och grönskulpturer som håller kvar näringsämnen. Finland och Östersjöländerna har förbundet sig att minska sina utsläpp, men trots det måste de förbereda sig på att anpassa sig till följderna av klimatförändringen. Bekämpningen av klimatförändringen ställer stora utmaningar också på **energipolitiken**, där Finlands mål är att vara kolneutralt före 2050.

Finland är beroende av sjötransporter. På grund av de långa avstånden är kostnaderna för logistiken högre i Finland än i övriga Europa. En särskild utmaning är sjöfartskostnaderna och vintersjöfartens behov och de krav på utsläppsminskningar som bekämpningen av klimatförändringen ställer på sjöfarten och annan trafik. Fungerande och säkra kommunikationsförbindelser över och runt Östersjön är en förutsättning för välfärd i regionen.

Urbanisering och flyttningsförluster på landsbygden är kännetecknande för hela Östersjöregionen. Samtidigt som det behövs dynamiska, hållbara och internationaliserade urbana regioner behöver bioekonomin och branschöverskridande företagsverksamhet som grundar sig på nya innovationer en livskraftig landsbygd och goda logistiska och kommunikationsförbindelser.

Befolkningsstrukturens bestående förändring i ofördelaktig riktning är i de flesta Östersjöländer en stor utmaning för den offentliga ekonomin. Sysselsättnings- och tillväxtåtgärder måste inriktas proaktivt och balanserat för att upprätthålla regionernas livskraft, funktionsförmåga och konkurrenskraft och för att förebygga utslagning. Inom Östersjöregionen kommer vi framöver måhända att se ett större tryck på arbetskraftens rörlighet och migration. Inom regionen måste man också bereda sig på invandring till följd av internationella konflikter och globala kriser.

Den globalt **långsamma BNP-tillväxten** återspeglas i Östersjöregionen som tidigare fick ett lyft av globaliseringen. De privata investeringarna i industriländerna är på bred front under långsiktstrenden och de lägre exportpriserna kommer till uttryck också som svag efterfrågan. Arbetslösheten minskar endast långsamt i flera industriländer och handels-

politiken uppvisar globalt protektionistiska drag. En sådan utveckling innebär utmaningar för Östersjöregionens relativt små och öppna ekonomier med en åldrande arbetsmarknad. Vidare inverkar den tekniska utvecklingen och automatiseringen på sysselsättningen.

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa och Östersjöregionen har försämrats.

Ryssland ockuperade Krim och utlöste en konflikt i östra Ukraina. Till följd av det har de militära spänningarna ökat också i Östersjöområdet och osäkerheten överlag. De förändrade militära förhållandena och de geopolitiska spänningarna reflekteras i någon mån också i Östersjösamarbetet och har minskat samröret med Ryssland. Det regionala och det gränsöverskridande samarbetet, liksom den kontaktfrämjande verksamheten mellan människor fortgår nästan normalt. Finansieringsbegränsningarna som beror på EU:s sanktioner har dock förhindrat den nordliga dimensionens nya samarbetsprojekt på miljöområdet i Ryssland. Östersjöländerna har fryst det militära samarbetet med Ryssland så gott som totalt men det är viktigt att dialogen fortsätter så att diskussionskontakterna kvarstår och riskerna kan minimeras. Det transatlantiska och Nato-försvarsarbetet, liksom även det nordiska samarbetet och särskilt samarbetet mellan Finland och Sverige har blivit tätare i och med den förändrade omvärlden. EU:s allt intensivare verksamhet inom säkerhets- och försvarspolitik kan främja särskilt bekämpningen av hybrid- och cyberhot bland Östersjöländerna.

De nationella betoningarna, främmande för det internationella, har ökat och den politiska polariseringen som försvårar beslutsfattandet i samhällena har tillspetsats.

Den livligare sjöfarten och framför allt transportererna av olja och farliga ämnen samt nya drivmedel och kemikalier ställer utmaningar på **havssäkerheten** i Östersjön. Det krävs såväl nationella insatser som samarbete mellan länderna i regionen för att förebygga utsläpp i samband med sjöolyckor och för att utveckla och upprätthålla bekämpningsberedskapen.

Hot mot **medborgarsäkerheten** i området förekommer bl.a. i form av gränsöverskridande brottslighet, människohandel och risker för storolyckor. Som en av metoderna för hybridpåverkan riktar sig ett allt större cyberhot mot samhällets vitala funktioner och tryggheten av dessa funktioner. Likaså förekommer det försök att påverka den samhälleliga debatten och debattinnehållet genom olika metoder för informationspåverkan. Denna utveckling påverkar också allmänhetens vardag och trygghetskänsla.

Det finns ett tryck på att ändra prioriteringen i finansieringen av EU:s olika politikområden. I det sammanhanget **kan finansieringen för EU:s regionalpolitik eventuellt minska**. Finansieringen som kanaliseras via EU är viktig för Östersjöstaternas regionutveckling och för att lösa de gemensamma utmaningarna i området.

Ålands skärgård. Bild: Visit Finland

Östersjöregionens möjligheter

Det finns fortfarande outnyttjad potential i **blå tillväxt** som utgår från havet, de inre vattenvägarna och deras naturresurser. Utsläppsminskningar inom sjöfarten ger potential för blå tillväxt också i den finländska marinindustrin, liksom även inom cleantech och marin kompetens. Inom **blå bioekonomi** kan man finna nya produkter och tjänster och utveckla och ackumulera kompetensen på området också för export som ett svar på de globala utmaningarna. Hållbar användning av naturresurser samt god status i vatten- och havsmiljön kunde skapa en stark grund för bioekonomin. Vattenbruket och fisket skulle ha nytta av god Östersjöstatus.

I Finland och inom Östersjöregionen finns brett erkänd **potential för bio- och cirkulärekonomi**. Det tarvas en betydande ändring i det ekonomiska tänket, i tillvägagångssätten och metoderna i riktning mot bio- och cirkulärekonomi. Det finns goda förutsättningar för detta i Östersjöregionen, eftersom till exempel 2/3 av EU:s skogsresurser finns här och den cirkulära ekonomin har fått en god start. Tillsammans ger bio- och cirkulärekonomi en möjlighet att för sin del också svara på Östersjöns miljöutmaningar.

En sammanlänkning till energinätverken i Östersjöregionen ökar **energisäkerheten och försörjningstryggheten**. Samtidigt finns det inom Östersjöområdet också många möjligheter att utnyttja förnybar energi och förbättra energieffektiviteten.

Genom att utveckla kommunikationsförbindelserna kunde Finland bli en **knutpunkt för fysisk trafik och för telekommunikation** i Östersjöregionen och Arktis. Genom att utnyttja digitalisering och automation kan trafiken göras effektivare, säkrare och mera miljövänlig.

Östersjöregionen har varit och ska också framöver vara en vägvisare med avseende på **havssäkerhet och myndighetsamarbete**.

Inom Östersjöregionen finns det också mycket **innovativ, nätverksstödd och tillväxtorienterad företagsverksamhet** som har förmåga att svara på den regionala och globala efterfrågan, använda ny teknik och trygga områdets konkurrenskraft. I regionen har man också länge tagit fram lösningar som är rena ur miljösynpunkt.

Östersjöregionens utveckling har kopplingar till den arktiska regionens utveckling. En närmare sammanlänkning av EU:s politik för Östersjön och för Arktis ger många möjligheter exempelvis inom havssäkerheten och miljöskyddet och stöder för sin del politiken för den nordliga dimensionen i EU. Lösningar som har tagits fram för utmaningarna i Östersjöregionen kan tillämpas också i den arktiska regionen och tvärtom.

Finlands strategi för Östersjöregionen

VISION

Östersjön är rent och den livskraftiga marina naturen är en skyddad och hållbart utnyttjad naturresurs. Östersjöregionen ökar sin kompetens och utnyttjar sina resurser som en föregångare i hållbar utveckling. Östersjöregionen är stabil och trygg.

FINLAND AGERAR AKTIVT FÖR ATT ÖSTERSJÖREGIONEN SKA

- vara en global föregångare i bio- och cirkulärekonomi
- bilda nätverk, vara innovativ, konkurrenskraftig och stå i spetsen för införandet av ny teknik
- producera modelllösningar för en säker och ren sjöfart, för marinindustrin och för en hållbar användning av den marina miljön.

Förändringen en möjlighet

Hållbar blå tillväxt	<ul style="list-style-type: none"> • God status i den marina miljön som förutsättning för hållbar blå tillväxt • Marin kompetens 	<ul style="list-style-type: none"> • Marinindustri • Blå bioekonomi • Turism • Havsområdesplanering
Föregångare inom bio- och cirkulärekonomi	<ul style="list-style-type: none"> • Återvinning av näringsämnen • Kontrollerade materialkretslopp 	<ul style="list-style-type: none"> • Plaster och nedskräpning av havet • Skadliga ämnen • Förnybar energi
Finland sammanlänkat med Östersjöregionen	<ul style="list-style-type: none"> • Logistik och kommunikation • Dataförbindelser 	<ul style="list-style-type: none"> • Smarta energinät • Försörjningsberedskap
Östersjön ett säkert hav	<ul style="list-style-type: none"> • Koncept för övergripande säkerhet • Aktiv säkerhet till sjöss och i luften 	<ul style="list-style-type: none"> • Medborgarsäkerhet • Effektivt myndighetssamarbete
Innovationer och konkurrenskraft	<ul style="list-style-type: none"> • Nätverk för små och medelstora företag och företagsacceleratorer • Digitalisering 	<ul style="list-style-type: none"> • Forskning och utbildning
Samarbete och påverkan	<ul style="list-style-type: none"> • Östersjöregionen som stark global påverkare och föregångare • Aktiv aktör i EU: EUSBSR, finansiering 	<ul style="list-style-type: none"> • Samarbetskanaler (CBSS, Nordliga dimensionen, HELCOM, NMR) • Samarbete mellan landskap och städer samt frivilligorganisationernas roll

Hållbar blå tillväxt och blå bioekonomi

Med hållbar blå tillväxt (blue growth) och blå bioekonomi vinnlägger man sig om en ekonomisk tillväxt som utnyttjar hav, inre vattenvägar och deras naturresurser och som är förenlig med hållbar utveckling. Det handlar om nya tekniska lösningar inom produktion och servicesektorn i anknytning till hållbar utveckling och affärsverksamhet inom energi och miljö. Också direkt eller indirekt havsrelaterade sektorer, såsom marinindustrin, omfattas av den blå tillväxten. Affärsverksamhetsförutsättningarna för de företag som bär ansvaret för den finländska marinindustrins kompetens och framgång byggs upp av den offentliga sektorn och högskolan.

God status i den marina miljön är förutsättning för blå tillväxt

God status i den marina miljön, en livskraftig havsnatur och naturens mångfald är en förutsättning för hållbar användning av havet och dess naturresurser. Användningen kan anses vara hållbar när den inte försämrar den marina miljöns status, hotar livskraften i den marina naturen eller naturens mångfald och när den marina miljöns status har klassificerats som god. För att nå en god status i den marina miljön krävs det aktiva satsningar på att genomföra de befintliga miljöförpliktelserna och miljömålen. Samarbetet mellan Östersjöns kuststater är i central ställning när det fattas beslut om mål och åtgärder för skyddet.

- De vattenvårds- och havsvårdsåtgärder¹ som statsrådet har godkänt genomförs till utgången av 2021 och handlingsprogrammen uppdateras för åren 2022–2027
- Aktuell information publiceras om hur åtgärderna inom vattenvården och havsvården framskrider
- Offentlig finansiering riktas effektivare till projekt som är viktiga ur vattenvårdssynpunkt

¹ Vattenvård och havsvård: http://www.ymparisto.fi/sv-FI/Paverka_vattendragen

Östersjön under ytan. Bild: Jan Ekebon

- Ett ekologiskt representativt och väl sammanlänkat nätverk av skyddsområden upprätthålls och utvecklas
- En mall för den totala belastningen i Finlands kustnära områden tas fram som myndighetsverktyg.

Genom kontinuerlig övervakning och modeller hålls man informerad om utvecklingen i den marina miljön. Havsförvaltningsplanen beskriver Finlands havsförvaltning och fastställer ansvariga myndigheter och var informationen sparas.

- Finlands marina miljöstatus år 2018 uppskattas och i arbetet beaktas resultaten från HELCOM:s rapport State of the Baltic Sea
- Finlands havsförvaltningsplan för 2014–2020 verkställs och planen uppdateras år 2020. Inom HELCOM-samarbetet vidareutvecklas det gemensamma övervakningssystemet. Uppföljningen av de inre vattenvägarnas tillstånd görs i överensstämmelse med uppföljningsprogrammen för vattenvården
- Regelbundet offentliggörs uppdaterade havsvårdsindikatorer och i HELCOM-samarbetet vidareutvecklas Östersjöstaternas gemensamma indikatorer
- Vatten- och havsvården stöds med de nuvarande utvärderingsprogrammen och nya program utvecklas.

Marin kompetens och vattenkompetens främjar ekonomisk och hållbar utveckling i regionen

De finländska företagen är bra på vattenkompetens, men det krävs ytterligare satsningar på internationaliseringsåtgärder. För exportfrämjandet behöver finländska företag i vattenbranschen goda inhemska referenser. Man kan bidra till uppkomsten av referenser bland annat inom åtgärderna för vatten- och havsvården.

- Vi understöder kompetensutvecklingen och utvecklingen av exportreferenser hos företag i vattenbranschen.

I Finland och inom Östersjöregionen finns det mycket kompetens i anknytning till marinindustrin och forskningen på området är i världsklass. Bland annat växer kraven och efterfrågan på blå cleantech ständigt och Finland står som stark branschexpert i utvecklingens framkant. Det marinindustriella klustret i Finland har specialkompetens och starka referenser i den kontexten, såsom den nya generationens fartyg som drivs med flytande naturgas (LNG). Också inom sjöfartsutvecklingen har Finland ett betydande kunnande. Automationen ökar snabbt inom sjöfarten och många företag planerar självstyrande system för fartyg, sömlöst kopplade till automatiska hamnar och transporter till lands eller i luften.

Förutsättningen för att man ska förstå hur Östersjöns ekosystem fungerar är att det finns högklassiga, tillförlitliga och aktuella forskningsdata att tillgå. Forskningen är också grunden för innovationer och därför en nödvändig förutsättning för marin blå tillväxt och hållbar utveckling. Havsforskningen i Finland är högstående och bedrivs i alla centrala forskningsinstitut och universitet i Finland. Forskningsinstituten följer i samarbete regelbundet upp Östersjöns status. Havsforskningen genererar expertis också för bygge av forskningsfartyg och för utvecklingsarbetet kring forskningsapparaturlösningar med god affärspotential. Den finländska havsforskningen är till sin karaktär alltid internationell och det är viktigt att finländska forskare är med i internationella och globala havsforskningsorganisationer och aktivt är med i internationella konsortier.

- Vi satsar på marin grundforskning och tillämpad forskning och på havsrelaterat expertisarbete.

Sammanlutningen för havsforskningens infrastruktur FINMARI i Finland utvecklar användningen av havsforskningsapparaturlösningar och ingår i det internationella nätverket på området. I Finland utvecklas också produkter för fjärrkartläggning av Östersjön och det arktiska området.

- Vi understöder FINMARI:s gynnsamma utveckling som internationellt betydelsefull utvecklare av infrastruktur för havsforskning

- Vi främjar uppkomsten av infrastruktur för havsforskning i Östersjöländerna och effektivare sam användning av resurserna exempelvis när det gäller apparatur, fartyg och specialkompetens.

Havsforskningsfartyget Arandas forskning och övervakning av havets status tillhandahåller faktaunderlag av central betydelse för Finlands marina kompetens. I samband med att den grundläggande renoveringen av Aranda blir klar våren 2018 kommer fartyget att moderniseras till ett flaggskepp för Finlands havsforskning, för marinindustrins specialfartygskompetens och den arktiska kompetensen.

- Vi ska säkerställa Arandas resurser och genom större synlighet för fartyget bemöda oss om att det används internationellt både på Östersjön, oceanerna och i den arktiska regionen
- Vi lyfter fram Finlands havsforskningskompetens så att den stöder både den internationella konkurrenskraften hos företag på området och den finländska havsforskningen.

Det är viktigt att kunskapen om den marina miljön blir mångsidigt och allmänt tillgänglig. Kunskapens tillgänglighet och användbarhet förbättras som bäst, i och med att Finlands portal för marin information färdigställs 2020 som ett samarbete mellan inrättningar som producerar havskunskap.

- Tillgången till och en effektivare användning av information och data ska bli bättre genom att Finlands portal för marin information uppförs och upprätthålls. Portalen för marin information ska förbättra den finländska marina kompetensens synlighet och en tillgänglig informationspolitik i överensstämmelse med Inspire-direktivet
- Inom hela Östersjöregionen och mellan kuststaterna främjas tillgången till information om tillståndet på öppna havet, om biotoper och arter på grunda områden, om den mänskliga verksamheten och det tryck den marina miljön är utsatt för
- Vi främjar medborgarinsamling av havsinformation och medborgarforskning (s.k. citizen science) och att informationen tillämpas inom havsskyddet och i en hållbar användning av havet genom att säkerställa att nödvändiga digitala verktyg finns tillhanda.

Den marina industrins konkurrenskraft stärks

Den sammanlagda omsättningen för den marina sektorns funktioner i Finland är nuförtiden i klass med skogsindustrin. Finlands marina kluster är en mångsidig helhet som omfattar en vid krets av mycket olika företag med kompetens, resurser och affärsverksamhet i rätt så olika affärsmiljöer och marknader. På området råder ständigt hård global konkurrens. Styrkan i konkurrenskraften hos aktörerna inom Finlands marina kluster har varit företagets förmåga att förändras och ta fram innovationer efter marknadens behov. Företagen inom Finlands marina kluster är till största delen verksamma inom sex huvudsakliga marknadssegment, dvs. fraktrafik, kryssningstrafik, bilfärje- och ro-ro-trafik, lösningar för offshoreproduktion av olja och gas, offshoreproduktion av förnybar energi och offentlig efterfrågan. De särskilda styrkorna inom Finlands marina industri gäller planering och byggande av kryssningsfartyg och fartyg anpassade för arktiska förhållanden.

Innovationsverksamheten inom det marina klustrets företag är en strategisk konkurrensfaktor. Innovationsverksamheten är mångsidig och det är viktigt för företagen med övergripande internationella nätverk. De strategiska prioriteringarna i det marina klustrets forskningsverksamhet är teknik för kryssningsfartyg, offshoreteknik och arktisk teknik. Forskningens huvudsakliga teman är kompetens, miljö och energi, digitalitet och nya möjligheter för affärsverksamhet. För att åstadkomma detta accentueras förmågan att koppla in sig på nätverk och marknader inom Östersjöregionen och vidare inom internationell forskning, utveckling och innovationsverksamhet.

Digitaliseringen ökar inom alla sektorer och funktioner i det marina klustret, vilket medför nya möjligheter för affärsverksamhet inom allt från skeppsbygge till styrning och hantering av fartyg och last. En är att bygga upp ett ekosystem för obemannad sjötrafik, vilket för samman de globala föregångarna i branschen och smidiga start-up-företag för att utveckla världens första lösning för obemannad sjöfart.

Inom Östersjöregionen är Finland en föregångare inom autonom sjötrafik och utveckling av autonoma fartyg. I Finland har världens första testningsområde för autonom sjötrafik upprättats som är öppen för alla aktörer och smarta farleder för sjötrafiken införts som tillämpar den nyaste digitala farledstekniken. Genom samarbete mellan Östersjöländerna går det att göra Östersjön till världens första område för internationell autonom sjötrafik. Det främjar konkurrenskraften hos Finlands sjöfartskluster och företagen som är verksamma inom digitalisering och automatisering och fungerar som ett exempelområde för att ge fart åt anpassningen av de internationella sjöfartsreglerna till den autonoma sjöfartens produkter.

En central utmaning för klustret i framtiden är att trygga tillgången på finansiering för skeppsbygge med kunnig arbetskraft. I den hårda internationella konkurrensen är det viktigt att bevara konkurrenskraftiga priser, lönsamhet och särskilt inom sjöfarten nuvarande konkurrensförutsättningar.

Polaris, världens första isbrytare som kan drivas med både diesel och flytande naturgas (LNG). Bild: Timothy Bird

- Den marina industrins konkurrenskraft stärks med fokus på ständig utveckling och internationalisering av företagen inom leverantörsnätverket
- Den digitala utvecklingen inom marinindustrin stöds
- Mångsidig innovationsverksamhet stöds för att stärka förnyelse och konkurrenskraft hos företagen
- Vi ser till att omvärlden i Finland är sådan att det går att testa nya idéer, tekniker och verksamhetsmodeller och att bygga upp s.k. blåa företag för ändamålet
- Vi ser till att den internationella regleringen skapar globalt enhetliga verksamhetsförutsättningar och en möjlighet för Finlands marinindustri att konkurrera på den globala marknaden
- Vi främjar samarbetet mellan Östersjöländerna för att göra Östersjön till ett pionjärområde inom autonom sjötrafik och stärker vår påverkan på sjötrafikens (IMO) internationella regleringsverksamhet så att den möjliggör nya lösningar för autonom sjötrafik
- Vi ökar och stärker utbildningen inom sjöfartsbranschen.

Mot en blå bioekonomi

Den nationella utvecklingsplanen för blå bioekonomi godkändes i november 2016 och planen har börjat verkställas. I december samma år antogs en färdplan för att främja den nordiska blå bioekonomin. Grunden för den blå bioekonomin, hållbar användning av förnybara vattennaturresurser och sammanhängande kompetensaffärsverksamhet förutsätter också nya tillvägagångssätt och verksamhetsmodeller. Effekten ska vara utgångspunkt och mål för de ekonomiska satsningarna. Detta förutsätter bl.a. nya finansiella lösningar och samarbete mellan olika aktörer.

- Företagens affärsverksamhet inom blå bioekonomi främjas till exempel genom innovativ offentlig upphandling
- Försök med effektinvesteringar görs för att öka ett framgångsrikt samarbete mellan privata, offentliga och tredje sektorns aktörer
- Med nationell reglering stöds genomförandet av nya modiga försök och innovationsverksamhet
- Användningen av och värdet på inhemsk fisk, liksom därigenom uppkommande sidoflöden, ökas genom att det tas fram produkter med högt värde såsom bioolja
- Vi främjar datakommunikationsförbindelserna längs Östersjökusten för att förbättra verksamhetsförutsättningarna för små och medelstora företag som är verksamma i havs- och kustområdet.

Ny dragningskraft i Östersjöturismen

Turismen har en stark och växande roll som skapare av tillväxt och sysselsättning inom Östersjöregionen. Finlands attraktionsfaktorer är naturen, kulturmiljön, säkerheten och en ren miljö. Det ligger också betydande ekonomiska möjligheter i att bevara och utveckla dessa både inom den nationella och internationella turismen.

- Turisttjänsternas tillgänglighet inom kust- och skärgårdsområdena förbättras. Utvecklingen av smidiga förbindelser till resmålen främjas. Uppkomsten av fungerande resekedjor möjliggörs som en kombination av digitala tjänster, taxibåtstjänster, anropstrafik och kollektivtrafik. Detta förutsätter också fungerande dataförbindelser
- Företagsnätverk främjas för att utveckla mera omfattande tjänstepaket som beaktar olika säsonger. I tjänstepaketerna utnyttjas bl.a. skärgårds- och kustkulturen, nationalparkerna och vattennaturens

Det finns mycket potential i Östersjöturismen. Bild: Visit Finland

särdrag med hänsyn till bevarandet av undervattenskulturarvet och ett hållbart utnyttjande i turismsyfte

- Finländska aktörer uppmuntras att delta aktivt i gränsöverskridande projekt, som att ta fram kulturrutter på olika teman, utbyta bästa praxis och kunskande inom Östersjöregionen och för att åstadkomma gemensamma produkter och marknadsföringsåtgärder. Det är viktigt att också utnyttja kunskap och rekommendationer som internationella utredningar tillhandahåller
- Vi främjar turism med anknytning till den marina undervattensmiljön och historiska objekt
- Nationella resurser riktas in på utveckling av turismsamarbetet inom hela Östersjön
- Inom vattendragsturismen och vattenrelaterade välfärdstjänster startas exempelprojekt som främjar serviceinnovationer, partnerskap och nya affärsmodeller för att öka intäkterna från turismen och lösningar utvecklas för att turismen inte ska medföra ett tryck som försämrar havsmiljöns status
- Vi främjar utbildning i hållbar turism för turismföretagare.

Havsområdesplanering ska få användningen av Östersjön på hållbar grund

Havsområdesplanering är ett sätt att planera användningen av havsområden i enlighet med hållbar utveckling. Havsområdesplaneringen utarbetas i samarbete mellan olika aktörer i en process som sammanjämkar de behov som uppstår vid olika sätt att använda havet. Genom att se havet och användningen av havet som en helhet kan man finna synergifördelar, främja blå tillväxt och ekonomisk användning av havet samt förbättra havsmiljöns och naturens status.

- Till utgången av 2021 utarbetas havsområdesplaner för Finland som ska främja hållbar utveckling och tillväxt hos havets olika användningsformer, hållbar användning av naturresurser i havsområdet samt uppnående av en god havsmiljöstatus
- Aktivt samarbete med Östersjö- och EU-länderna för att samordna havsområdesplanerna och säkerställa informationsutbytet
- Inventeringen av undervattensnaturens mångfald i Finlands havsområden fortsätter och informationen utnyttjas i den ekosystembaserade havsområdesplaneringen. För ändamålet tas det fram metoder som inbegriper utvärdering av den mänskliga verksamhetens effekter på havsnaturen
- Samarbetet mellan ägare och användare av havsbottens- och havsdjupsinformation förbättras med beaktande av begränsningarna enligt territorialövervakningslagen (2000/755)².

² Territorialövervakningslagen (2000/755): <http://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2000/20000755>

Föregångare i bio- och cirkulärekonomi

Bio- och cirkulärekonomi är en möjlighet att kombinera produktivitet, ekonomisk nytta och bättre miljöstatus. Hållbar naturresursanvändning måste beaktas i allt beslutsfattande. Jord- och skogsbruket är en viktig del av bio- och cirkulärekonomin.

Återvinning av näringsämnen förbättrar resurskloketen och minskar belastningen i Östersjön

Effektiv återvinning av näringsämnen förbättrar vattendragens och Östersjöns status och stärker matsäkerheten. Finland har åtagit sig att utvecklas som ett modelland för återvinning av näringsämnen. Målet är att det till 2030 ska ha skett ett genombrott i återvinningen av näringsämnen, miljöutsläppen är små och näringsämnen återvinns effektivt. Ett ytterligare mål är att tillvaratagandet av näringsämnen ökar så att minst 50 procent av stallgödseln och det kommunala avloppsslammet omfattas av avancerad behandling före 2025. Näringsämnen som hamnat i vattendragen återförs till återvinning, mängden importerade näringsämnen minskar och återvinningen av näringsämnen ger upphov till ny affärsverksamhet.

- Finland tillhandahåller Östersjöländerna med know-how och exempel på god praxis kring återvinning av näringsämnen och främjar tillkomsten av nätverk mellan länderna. Finländskt kunnande bidrar till att påverka Östersjöländernas återvinningsstrategi för näringsämnen som HELCOM arbetar på
- I det nationella arbetet främjas processtekniken för biomassa samt produktionen och produktutvecklingen av biogödselpreparat

Bild: Miina Mäki, John Nurminens Stiftelse/Närfiskprojektet

- Vi ska försäkra oss om att återvinna näringsämnen som används inom jord- och skogsbruket är rena och säkra
- Vi försöker påverka andra länder i Östersjöregionen så att de ställer upp minst lika ambitiösa mål för återvinna näringsämnen
- Lösningar för logistik och tjänster inom återvinningen av näringsämnen tas fram
- I ljuset av forskningsdata utvärderas möjligheten att ta med nya jordmånsförbättrande åtgärder (såsom gips) bland de ekonomiska styrmedlen
- Vi ökar mängden organiska ämnen på åkrarna så att den vattenbindande förmågan stärks och näringsämnena tillgodogörs effektivare. Det bidrar samtidigt till att dämpa klimatförändringen i och med att jordmänen binder kol
- Företagssamarbete (symbioser) främjas i utnyttjandet av energikällor samt närings- och råämnen genom att producera och sprida information bl.a. om den potentiella nyttan
- Utveckling av produkter med högt förädlingsvärde från biomassa främjas
- Mål och åtgärder fastställs för att minska svinnet i hela matkedjan i enlighet med redogörelsen om livsmedelspolitik³

³ Statsrådets redogörelse om livsmedelspolitik Mat2030 <http://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=0900908f8051a05c>

- Utifrån resultaten bland annat av pågående projekt och försök utreds hur vi med hjälp av ekonomiska styrmedel kan främja uppkomsten av en marknad för återvunna näringsämnen och särskilt hur näringen ska få tillträde till marknaden.

Det har lagrats stora mängder fosfor i Östersjön som när det frigörs gör havets återhämtning från eutrofieringen långsammare. Det kan vara möjligt att göra återhämtningsprocessen snabbare genom att påverka näringslagren i havet, i den mån lämpliga metoder går att finna.

- Omfattningen och betydelsen av havets interna näringslager och eventuella iståndsättningsmetoder utreds och metoderna testas i pilotprojekt
- Näringsämnen och biomassa i hav och vattendrag och till dessa bunden energi utnyttjas i nya värdekedjor.

Kontrollerade materialkretslopp minskar slöseriet med naturresurser

I all verksamhet ska en hållbar användning av material och produkter och en minskning av slöseriet under hela livscykeln beaktas. Detta innebär att man optimerar kretsloppets längd för material och produkter, ökar produkthållbarheten och möjliggör återanvändning i livscykeln olika skeden. Produkterna ska alltid hålla så länge som möjligt, gå att reparera och underhålla. Digitalekonomin ökar delningsekonomin och kostnadseffektiviteten för olika produkter när man lär sig att sköta servicen och uppdateringarna i rätt tid.

Ett mål för bättre hantering av materialcirkulationen är att samtidigt minska utsläppet av skräp och skadliga ämnen i Östersjön och minska användningen av primära naturresurser.

- Nationellt bör det krävas livscykelgranskning och hållbarhetsbedömning av materialutveckling och produktplanering
- Återvinning och annan exploatering av avfall och biflöden som råämnen främjas genom att aktivt leta efter trygga områden där de kan användas till nytta. Samarbetet mellan industri, tillståndsmyndigheter och sakkunniga förbättras så att nya lösningar och nya sätt att utnyttja biflöden smidigt kan tas i bruk utan att pruta på miljöskyddet.

För att snabbare åstadkomma en cirkulär ekonomi är det viktigt att öka attraktionskraften som råämne hos material som uppkommer som biflöden av avfall och produktion och på det sättet underlätta användningen. Samtidigt är det dock också viktigt att säkerställa ett rent materialkretslopp. Det är viktigt att bedöma riskerna och se till att inte den cirkulära ekonomin och utnyttjandet av avfallsmaterial och biprodukter i samband med det leder till hälsorisker eller förorening av miljön eller ren mark.

- Åtgärderna i den riksomfattande avfallsplanen⁴ genomförs till ingången av 2023
- I EU påverkar Finland genom att arbeta för att den kommande EU-lagstiftningen om gödselmaterial ska godkänna nya avfalls- och biproduktbaserade material (exempelvis fiberslam) som tillåtna komponentmaterialkategorier
- Utvecklandet av styrmedel för den cirkulära ekonomin, innovativa lösningar och effektivitetsuppföljning fortsätter så att de allt bättre också beaktar havs- och kustvattenstatus.

Nedskräpningen av Östersjön minskas aktivt

Nedskräpningen av haven är ett problem. Merparten av skräpet är plast och enligt vissa uppskattningar kommer det 2050 att finnas mera plast än fisk i havet. I Östersjön handlar nedskräpningsproblemet främst om plastskräp av mikrokaliber.

Åtgärderna i havsförvaltningsplanen och i HELCOM:s (Skyddskommissionen för Östersjön) handlingsprogram ska bidra till att lösa miljöproblemen i samband med användningen av plaster och särskilt med mikroplasten i Östersjön. Finland har appellerat till staterna i Östersjöregionen för att de i EU tillsammans ska driva på att mikroplaster ska förbjudas i kosmetik- och hygienprodukter. Det kommer ständigt nya uppgifter om problemets omfattning och karaktär och det forskas i ämnet bl.a. med finansiering från Finlands Akademi.

- Medvetenheten om hälso- och miljökonsekvenserna av mikroplaster ökas
- Ett användningsförbud för mikroplaster i kosmetiken påskyndas
- Det ska säkerställas att mikroplaster inte släpps ut i mark och vatten drag i samband med användning av återvunna näringsämnen

4 Riksomfattande avfallsplan: http://www.ymp.fi/sv-FI/Miljo/Avfall/Den_rikksomfattande_avfallsplanen

- Behovet av och lösningar för att minska utsläppet i havet av mikroplaster som härrör från andra källor, såsom bildäck och fleecetextiler utreds.

Integrerat i EU-handlingsplanen för den cirkulära ekonomin har Europeiska kommissionen satt i gång beredningen av en plaststrategi. EU:s plaststrategi syftar till att svara på de utmaningar som beror på beroendet av fossila råämnen, den låga återvinnings- och återanvändningsgraden av plaster samt på att plasten hamnar i naturen. Plaster och plastavfall medför betydande negativa effekter på havens ekosystem och på ekonomin.

- Effekterna av den ekonomiska styrningen och behovet av eventuella nya styrmedel för att sätta fart på återanvändning och återvinning av plast utreds.

Både priset och kvaliteten på återvunnen plast har setts som ett centralt hinder för återvinning av plaster. I den situationen kan också ekonomiska styrmedel spela en roll för att skynda på återvinningen.

Det är också viktigt hur insamlingen av plastavfall ordnas.

Biobaserade material kan ersätta fossil olja i plastmaterial. Plast används allmänt till exempel i förpackningar. I samband med beredningen av EU:s plaststrategi bör kommissionen utvärdera potentialen hos biobaserade material som ersättning för plaster. Kommissionen har tillsatt en utredning som ska definiera hållbarhetsöversyn förutom för s.k. biologiskt nedbrytbara plaster också för biobaserade plaster.

- Hållbarhetsöversyn av biobaserade material stöds i EU
- Nationellt främjas införande av biobaserade förpackningar och logistiklösningar som är hållbara ur miljöperspektiv, bl.a. i offentliga upphandlingar samt i EU.

Mängden skadliga ämnen som kommer ut i havet minskas

Skadliga ämnen kan komma ut eller spolas ut i Östersjön från många olika håll, från kommunalt eller industriellt avloppsvatten, olje- och kemikalieolyckor, bekämpningsmedel, konsumentprodukter, trafiken eller som nedfall från luften. Många skadliga ämnen är bestående i miljön, de ackumuleras i levande arter och sprider sig över långa avstånd. Kunskapen om utsläppen, förekomsten och effekterna av skadliga ämnen är alltjämt bristfällig.

- Kunskapsbasen om och uppföljningen av halter, förekomst, beteende, spridning och effekter hos skadliga ämnen, särskilt läkemedel och andra nya ämnesgrupper ska förbättras och vi ska påverka EU:s kommande läkemedelsstrategi.

För att utsläppen av skadliga ämnen i Östersjön ska minska effektivt krävs det internationellt samarbete och reglering på EU-nivå. Förpliktelserna enligt Stockholmskonventionen om långlivade organiska föroreningar har införlivats i EU-lagstiftningen.

Finlands nationella program för farliga kemikalier⁵ uppdaterades våren 2017. Där har de skador beaktats som kemikalier orsakar konsumenten, folkhälsan, arbetstagarnas hälsa och miljön under kemikaliernas hela livscykel.

- I det internationella samarbetet och i EU främjas en minskning av utsläppen av skadliga ämnen i luften och vattnet och ett förbud att använda sådana ämnen
- Nationellt stöds ersättande av skadliga kemikalier
- Företagens och konsumenternas medvetenhet om korrekt bruk av kemikalier främjas genom kommunikation
- Behovet av att begränsa användningen av koppar i antifouling-färger⁶ som används som bottenfärg på båtar utreds.

I bottensedimenten i Östersjön och i marken i avrinningsområdet har det lagrats skadliga ämnen till följd av tidigare belastning.

- Halterna av skadliga ämnen i de förorenade sedimenten och effekterna bland annat i samband med muddring utreds och skadliga verkningar som uppkommer förebyggs.

Samtidigt som en cirkulär ekonomi producerar nya lösningar måste man ta hand om hanteringen av skadliga ämnen. Med avseende på de skadliga ämnen som de produkter som finns på marknaden i dag innehåller finns det inte tillräckliga metoder när deras livslängd blir längre eller materialen hamnar i nya produkter.

- Kemikaliernas spårbarhet och riskhanteringen i den cirkulära ekonomin och framför allt i återvinningsprocesserna underlättas.

⁵ Det nationella program för farliga kemikalier: http://www.ym.fi/sv-FI/Miljo/Kemikalier_och_miljorisker/Det_nationella_programmet_for_farliga_kemikalier

⁶ Växtlighetsbekämpande målfärg

Finland understöder översynen av gränssnittet i EU:s kemikalie-, produkt- och avfallslagstiftning som ska göras 2017 som en del av EU:s handlingsplan för den cirkulära ekonomin. I denna översyn anses det viktigt med tanke på avfallsproduktifiering att identifiering och spårbarhet av skadliga ämnen ökas, men också att rättsakter och förfaranden förtydligas med avseende på övergången från avfall till produkt.

- Strävan är att förtydliga bestämmelserna om när ett material upphör att vara avfall, att utveckla det nationella förfarandet i det hänseendet och att underlätta tillämpningen av EU:s avfallsklassificering i avfallsåtervinningen.

Större användning av förnybart bränsle

En ökad användning av förnybar energi inom hela Östersjöregionen minskar utsläppen av växthusgaser, ersätter fossila bränslen och minskar miljöbelastningen i Östersjön. Många länder i regionen har rikliga tillgångar av biomassa och användningen av biomassa för en effektiv och hållbar energiproduktion kan bli större. Vidare finns det betydande tillväxtpotential i användningen av förnybara energikällor såsom solenergi, jordvärme, havsvindkraft och vågenergi. Till exempel Åland lämpar sig på grund av sitt centrala läge väl som försöksområde för sådana lösningar.

En minskning av koldioxidutsläppen i trafiken är centralt i strävan efter ett koldioxidsnålt samhälle. Viktiga metoder är bland annat att öka användningen av utvecklade biobränslen som tillverkas bl.a. av avfall, rester och skogsbiomassa som uppkommer vid skogsvård och avverkning och av att öka användningen av elbilar. Också avfall och biflöden från jordbruket, samhällen och industrin kan utnyttjas både i produktionen av biobränslen för trafiken och i produktionen av värme och elektricitet. Användningen av biogas i trafiken har ökat de senaste åren.

För att främja alternativa bränslen och drivkrafter behövs det en stor marknad och ett brett distributionsnät. Efterfrågan skapar möjligheter för nya bioraffinaderi- och biogasinvesteringar med hög teknologi samt för smarta laddningsnätverk för elbilar.

- Marknaden för trafikbruk av utvecklade biobränslen och biogas främjas i Östersjöområdet inom alla trafikformer
- Ett smart laddningsnätverk för elbilar i Östersjöregionen främjas.

Nagu skärgård. Bild: Visit Finland

Finland sammanlänkat med Östersjöregionen

Logistik- och trafikförbindelser som facilitator för tillväxt

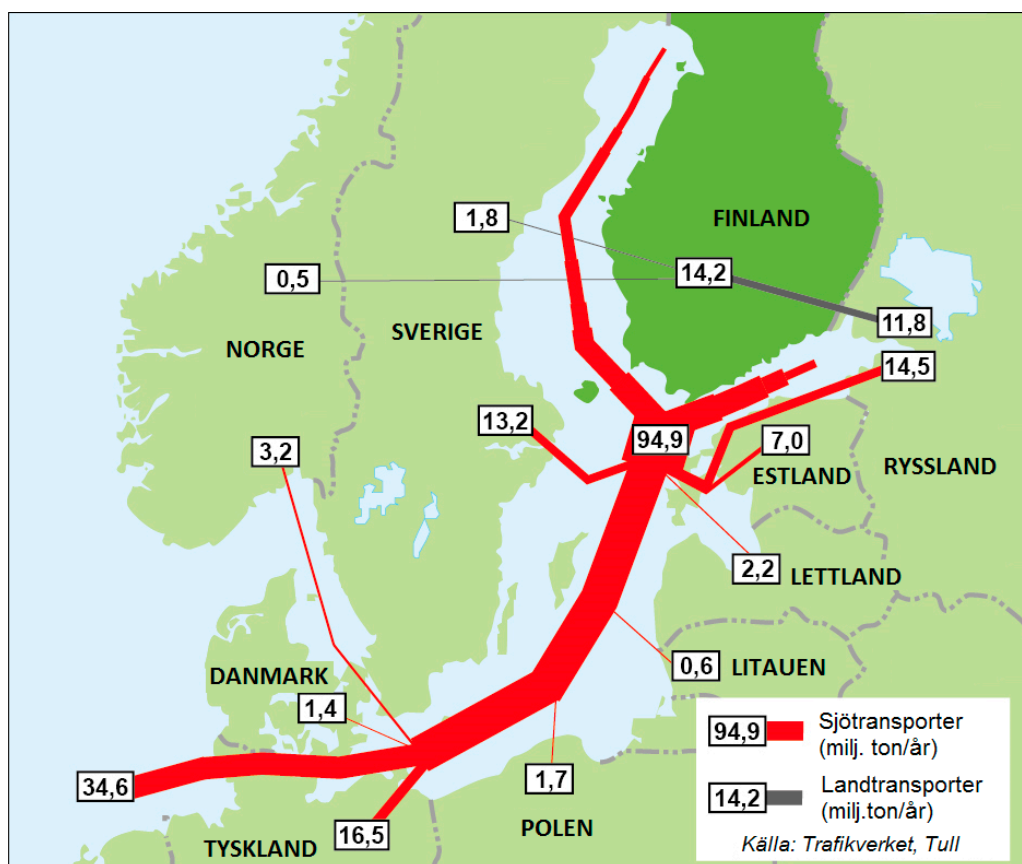
Fungerande trafik och logistik är en central konkurrenskraftsfaktor för Finland. Jämfört med de viktigaste konkurrentländerna har Finland högre kostnader för logistik inom handeln och industrin och längre transportsträckor till de flesta huvudmarknadsområden. Den andel av de tillgängliga inkomsterna som hushållen använder för sin mobilitet är betydande och det försvagar mötet mellan boende och arbetsplatser särskilt i tillväxtområden. Utvecklingen mot nya transporttekniker och en allt större betoning på service inom trafiken bör utnyttjas fullt ut för att utsläppsmålen inom trafiken ska uppnås. Vårt läge i knutpunkten för interkontinentala flygrutter ska utnyttjas. Välfärdsfrämjande kostnadseffektiva och störningsfria förbindelser kräver en ändamålsenlig infrastruktur och kapacitetshantering, att kompatibiliteten hos centrala strukturer och lösningar som gör en digitaliseringsutveckling möjlig säkerställs samt många kunniga kommersiella och myndighets-

aktörer. Särskilda utmaningar för konkurrenskraften inom exportindustrin är de kostnader som orsakas av regleringen inom sjöfarten och av vintersjöfartens behov.

- Förutsättningarna för Helsingfors-Vanda flygplats att växa tillgodoses
- Östersjöområdet utvecklas som en utvecklingsplattform för smart digitalisering som Finland som föregångare utnyttjar för att ta fram globala lösningar för växande marknader. I denna vision utnyttjar fartyg och landlogistik digital information och nya innovationer inom robotik, automatisering och energitekniker. Integrerat främjas elektroniska förvaltningsförfaranden och utnyttjande av den informationen i hamnfunktioner och logistikkedjor
- Vid bestämningen av energieffektivitetsindex för fartyg säkerställs att det inte blir ett hinder för att bygga fartyg som lämpar sig för vintersjöfart
- Samarbetet med grannländerna vid isbrytning, övervakningen av luftrummet och genomförandet av styrsystem för tågtrafiken ökas
- Utvecklingen av sjöfartsautomatiseringen främjas i samarbete i Internationella sjöfartsorganisationen (IMO) och i andra myndighetsorganisationer för sjöfart
- Ambitionen är att utöka stomnätskorridoren TEN-T⁷ från Helsingfors norrut
- TEN-T-finansiering utnyttjas i högre utsträckning för att säkerställa kompatibiliteten mellan smarta trafiklösningar och digitala lösningar som resekedjorna förutsätter
- Trafiktjänster som utnyttjar digitalisering ska beakta den gränsöverskridande kompatibiliteten och möjligheterna att bredda service- och tekniklösningarna
- Vi ser till att Finlands hamnar är intressanta som knutpunkter för varutrafik och logistik och som destinationshamnar för internationella kryssningsfartyg.

Östersjöregionen är också en naturlig utvecklingsplattform för alldeles nya trafikformer som gör förbindelserna snabbare. Ett gemensamt pendlingsområde för Östersjön kunde göra regionen till ett nytt betydande centrum för världshandeln.

⁷ Med stomnätet TEN-T avses ett transportnät som omfattar de strategiskt viktigaste knutpunkterna och förbindelserna i det transeuropeiska transportnätet. Stomnätet är uppbyggt ovanpå och integrerat i ett mera vidsträckt täckande nätverk. Stomnätet är multimodalt och omfattar alltså alla trafikformer och förbindelserna mellan dem samt ändamålsenliga system för trafikstyrning.

Figur 1. Volym och destinationsländer för Finlands import, export och transitering 2016 (milj. ton), transiteringsvolymen uppgick till 6,6 milj. ton (Källa: Samarbetsgruppen för transporter inom utrikeshandeln). Fartygskapaciteten i Östersjön beräknas öka från ca 800 miljoner ton år 2010 till över 1200 miljoner ton till 2030. Uppskattningsvis rör sig dagligen 2000 fartyg på Östersjön. (HELCOM 2017)

- Tunnelprojektet mellan Helsingfors och Tallinn främjas
- Möjligheterna att genom Ishavsbanan koppla samman de nordliga regionerna via Rail Baltica med Mellaneuropa utvärderas och utreds.

Dataförbindelser

Finland har snabba, funktionssäkra, förmånliga och täckande kommunikationsnät. Kapaciteten, snabbheten och tillförlitligheten i våra kommunikationsnät måste också framöver utvecklas på en världsledande nivå, så att vi kan vara en central länk för de globala data-näten. Utöver C-Lion-kabeln som går till Tyskland vore det till fördel för Finland om också Nordostpassagekabeln byggdes.

Kabelförbindelsen via Nordostpassagen gör det möjligt att bygga den mest funktions-säkra snabba fysiska datakommunikationsleden från Asien till norra och mellersta Europa via Norge, Ryssland och Finland. Kabeln ökar avsevärt funktionssäkerheten i datakommunikationen mellan Europa och Asien, vilket är av stor betydelse för bl.a. banker och börs-handeln, sakernas internet, den nya generationens mobilnät (5G) och robotiseringen. Ur finländsk synvinkel främjar projektet vår konkurrenskraft, tillväxt och sysselsättning och ger större kapacitet i kommunikationsnäten. Datakommunikationen blir en oskiljbar del av människors rörlighet och transporten av varor. Det ställs stora förväntningar på femte generationens trådlösa datanät som stöder säkerhet, effektivitet och miljövänlighet i trafiken.

- Målmedvetet arbete görs till förmån för en förbindelsekabel via Nordostpassagen och i det sammanhanget främjas bygget av en kabel mellan norra och södra Finland
- Kommunikationsförbindelsernas utveckling i Finland stöds, exempelvis 5G-tekniken, bland annat genom att möjliggöra försök.

Smarta energinät

Finlands mål på lång sikt är ett kolneutralt samhälle. Alla sektorer ska utnyttja potentialen inom energieffektivitet och cleantech-sektorn. Finland är en del av den nordiska partimarknaden för el som också omfattar de baltiska länderna. Finlands starka överföringsförbindelser till grannländerna möjliggör en likvid och konkurrensutsatt partimarknad för el. Naturgas importeras tills vidare endast från Ryssland. Målet är att skapa en regional gasmarknad för Finland och de baltiska länderna.

- Olikheten i de nordiska elproduktionsstrukturerna utnyttjas effektivt genom att stärka förbindelserna för överföring över gränserna
- Leveranssäkerheten för gas ökas genom en naturgasförbindelse från Finland till Baltikum.

Samarbetet är kritiskt med tanke på försörjningstryggheten

Samhället måste fungera också under eventuella allvarliga störningar och i undantagsförhållanden. Med tanke på olika störningar utarbetas det beredskapsplaner och avtal särskilt mellan EU-staterna i Östersjöregionen. De största riskerna har samband med störningar i data- och kommunikationssystemen och kommunikationsnäten, energidistributionen

och sjöfarten. För det finländska näringslivet och för att hela samhället ska fungera är det livsviktigt att sjöfarten fungerar under alla omständigheter. I eventuella störningssituationer och vid undantagsförhållanden förutsätter försörjningstryggheten kontinuitet i sjötransporterna. Ju allvarigare kris eller störning det är fråga om, dess mera kritiskt är behovet av fartygsbestånd för sjötransporter. Väsentligt i tryggheten av försörjningsberedskapen inom sjötransporter i störnings- och krissituationer är i sista hand finländsk kompetens och finländska nätverk inom sjöfarten så att man får tillgång till rätt sorts fartygsbestånd och kompetenta besättningar också under krävande förhållanden.

- Funktionsförmågan också i situationer där data- och kommunikationssystemen inte är tillgängliga säkerställs
- Tillgången på energi och en fungerande livsmedelsförsörjning säkerställs i alla förhållanden
- Finland samarbetar med grannländerna i beredskapsärenden.

Östersjön ett säkert hav

En säker omvärld är en förutsättning för hållbar utveckling inom Östersjöregionen. Här ingår också förebyggande av miljöolyckor i sjöfarten och att utveckla och upprätthålla skadebekämpningsberedskap. Säkerheten påverkar alla aktörer och all verksamhet. Finland arbetar aktivt och konsekvent för säkerheten i Östersjöregionen, genom egna åtgärder, i regionalt samarbete och som en del av EU:s utvecklings-samarbete. Internationellt samarbete och internationella fördrag är en förutsättning för att säkerheten i Östersjöregionen ska upprätthållas.

Inom utrikes- och säkerhetspolitiken är Finlands centrala mål att öka stabiliteten och den inre säkerheten i regionen. Riktlinjer för Finlands mål och metoder för att stärka säkerheten kring Östersjön har fastställts i den utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelsen⁸. I nuläget kan frågor kring säkerheten till sjöss och i luften också ha kopplingar till en mera övergripande säkerhetspolitisk kontext.

Finland verkar aktivt för att utveckla EU:s havspolitik och kustbevakningsverksamhet och beaktar då också möjligheterna till samarbete i arktiska frågor. Finland strävar efter att på ett ändamålsenligt sätt utnyttja de möjligheter som EU-finansiering och EU-samarbete erbjuder för att upprätthålla och utveckla säkerheten i Finland, Östersjöområdet och det arktiska området. Särskilt de lösningar som har tagits fram för Östersjöområdet inom havssäkerheten och i bekämpningen av miljöolyckor kan också tillämpas inom det arktiska området och tvärtom.

För att bekämpa gränsöverskridande säkerhetshot utvecklar Finland samarbetet inom brottsbekämpningen, gränssäkerheten och räddningsmyndigheterna i Östersjöregionen.

Koncept för övergripande säkerhet

Konceptet för övergripande säkerhet är ett nationellt godkänt koncept för beredskaps-samverkan i syfte att trygga de vitala funktionerna i samhället. Konceptet drar nytta av

⁸ Statsrådets utrikes- och säkerhetspolitiska redogörelse: <http://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatokset?decisionId=0900908f804cdc66>

Bevakningsfartyg Turva. Bild: Gränsbevakningsväsendet

kompetensen hos de viktigaste aktörerna, från myndigheter till medborgare, organisationer och näringslivet. Enligt konceptet ska Finland för att trygga och upprätthålla samhällets vitala funktioner vid behov använda hela samhällets resurser både under normala förhållanden och i undantagsförhållanden. Säkerheten i Östersjöregionen har stor betydelse för hur samhällets vitala funktioner och människornas vardag fungerar. Konceptet för en övergripande säkerhet skapar goda förutsättningar för att svara på de övergripande säkerhetshoten i Östersjöområdet.

- Samarbetet mellan Östersjöregionens länder stärks i enlighet med konceptet för övergripande säkerhet genom att i lämpliga sammanhang föra fram konceptet och god praxis.

Aktiv säkerhet till sjöss och i luften

Finland är föregångare inom havssäkerhet. Finland deltar aktivt i utvecklandet och upprätthållandet av havssäkerheten i Östersjöregionen i samarbete med alla aktörer i området. Det är viktigt att styrningssystemet för sjöfarten kontinuerligt utvecklas för att minimera riskerna i fartygstrafiken och för att förebygga olyckor. Vi bereder oss på eventuella

olyckor med tillräcklig genomförandekapacitet, effektiv ledning och aktivt samarbete mellan myndigheterna. Särskilt samarbetet och beredskapen med avseende på storolyckor bör utvecklas både nationellt och internationellt.

Finland säkrar också framöver en självständig insatsförmåga i viktiga marina uppdrag. Utrustningen hålls funktionsduglig för alla Östersjöförhållanden, året runt. Vid upphandling av grundliga reparationer och nyanskaffningar uppmärksammas behoven hos olika myndigheter och marina aktörer överlag, att fartygen ska kunna användas för olika ändamål och andra relevanta aspekter.

Östersjöområdet fungerar som utvecklingsplattform för innovativ uppföljnings- och navigationsteknik inom sjöfarten. Framöver är det viktigt att beakta sjöfartens automatisering, obemannade system och undervattensinfrastrukturen. Detta bör beaktas både på nationell och internationell nivå såväl vid utveckling av infrastrukturen, i myndighetssamarbetet som i utbildning och lagstiftning. Också näringslivets och allmänhetens behov och de möjligheter dessa erbjuder bör beaktas i utvecklingen.

En viktig del av den marina säkerheten är en gemensam situationsmedvetenhet. Också framöver kommer Finland att agera aktivt i projekt som ska förbättra informationsutbytet och den gemensamma situationsmedvetenheten inom Östersjöområdet och utöver det. I utvecklingsarbetet strävar vi efter att utnyttja nya funktionella och tekniska lösningar för sensor- och övervakningssystem i samarbete med våra partner och som en del av utvecklingsarbetet i EU.

- Övervakningen av havsområdena utvecklas i internationellt samarbete
- Den marina sektorsövergripande beredskapen inför storolyckor och ledningsförmågan samt styrningssystem i samband med det utvecklas både nationellt och gemensamt med Östersjöländerna
- Myndighetssamarbetet vid upphandling och underhåll av marin materiel fördjupas för att materielanvändningen ska bli mångsidigare och olika aktörers specialkunskaper kunna utnyttjas
- Vi deltar aktivt i EU:s kustbevakningssamarbete för att utveckla och testa verksamheten och samarbetet kring materiel, teknik och lägesbildssystem
- Funktioner och tekniker som utvecklats på EU-nivå tillämpas i kustbevakningsverksamheten både nationellt och kring Östersjön
- Finland vill bidra till att befintliga rekommendationer om flygsäkerhet genomförs och nya rekommendationer införs bl.a. för att öka transponderanvändningen och sammanställa principer för god luftfartssed. Rekommendationerna får användas i internationellt luftfartssamarbete överlag.

Medborgarsäkerheten förbättras med hjälp av digitala tjänster

Finlands havs- och kustområden är kända som Östersjöregionens tryggaste områden. Trygg marin miljö och tillförlitliga myndigheter är centrala för medborgarsäkerheten.

De marina myndigheternas tjänster utvecklas med beaktande av behoven hos dem som rör sig på havsområdena, hos allmänheten och näringslivet. I utvecklingsarbetet säkerställs att alla som rör sig till sjöss lätt kan utnyttja den information myndigheterna samlar in och tillhandahåller. Strävan är att i allt högre grad få med dem som rör sig på sjön i produktionen av särskilt sådan information och sådana observationer som främjar säkerheten.

- Digitala tjänster för havsområdet tas fram som kan användas för att utnyttja myndighetsinformation när man utvecklar tjänster för allmänheten och näringslivet och analogt kan medborgarinformation utnyttjas i myndighetsuppgifter.

Effektivt samarbete mellan myndigheter

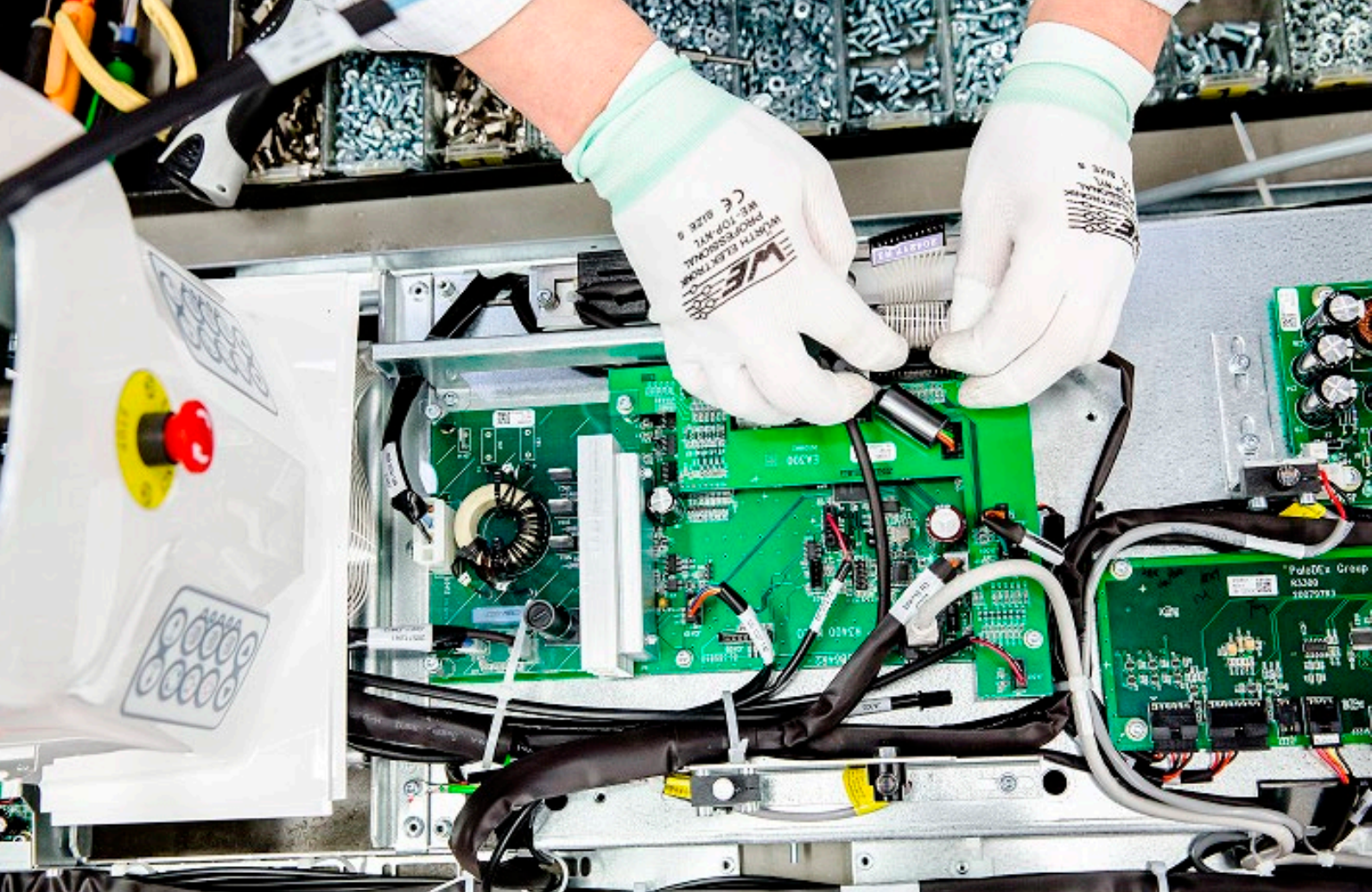
Östersjöregionen ses som ett modellområde för myndighetssamarbete inom säkerhetsområdet. De nationella samarbetsstrukturerna och strukturerna mellan länderna möjliggör ett övergripande och effektivt informationsutbyte och praktiska åtgärder. Östersjö-samarbetet bör ytterligare utvecklas särskilt med avseende på marina och andra säkerhets- och räddningsmyndigheter. Strävan är att kunna tillämpa resultatet av utvecklingsarbetet också i samarbetet kring Arktis.

På det nationella planet utvecklas samverkan mellan de marina myndigheterna. Genom samarbete kan man undvika överlappningar, åstadkomma kostnadsinbesparingar och skapa nya innovationer och goda rutiner. När samarbetet utvecklas beaktas särskilt de behöriga myndigheternas behov av att upprätthålla havs- och gränssäkerheten, behov inom brottsbekämpningen och i bekämpningen av den gränsöverskridande brottsligheten samt i utvecklandet av infrastrukturen för övervakning och ledning.

- Vi deltar aktivt i Östersjöregionens och den arktiska regionens myndighetssamarbete och i utvecklandet och utnyttjandet av tekniska och funktionella lösningar inom regionen
- Vi deltar aktivt i utvecklandet och testningen av Östersjöregionens och den arktiska regionens säkerhets- och räddningsmyndigheters

aktiviteter och samarbete kring utrustning, teknik och lägesbildssystem genom att integrera vår bästa nationella praxis i samarbetet

- Vi strävar efter att utveckla möjligheterna att sammanvända Virve-myndighetsradionätet med grannländerna
- Ny teknik testas och utnyttjas, såsom obemannade farkoster och satellitbaserade övervakningslösningar i utvecklandet av förvaltningsövergripande övervakningstillämpningar
- Den gemensamma verksamheten och de tekniska lösningarna inom Östersjöregionen utnyttjas också i utvecklandet av verksamheten i den arktiska regionen och tvärtom.

Hälsoteknologi. Bild: Finland bildbank

Innovationer och konkurrenskraft

Innovationer som tillväxtpåskyndare

Finlands mål är att förbättra Östersjöregionens konkurrenskraft. Kompetens och gränsöverskridande innovationsverksamhet intar här en central roll. De för Finland viktigaste och mest mervärdeproducerande objekten i innovationssamarbetet i Östersjöregionen är främjande av små och medelstora företags internationalisering och export samt att främja det digitala och integrera det i tjänster och industri.

Liberaliseringen av världshandeln, nedgången i transportkostnader och särskilt utvecklingen inom kommunikationstekniken har ändrat företagens modeller för affärsverksamhet. När näringsstrukturen förnyas är tjänsteekonomins logik och ett ökat kundvärde viktiga förutsättningar för framgång. I den internationella arbetsfördelningen leder detta till ytterligare konkurrens om kompetens och förmågor.

Grunden för tillväxt i en liten utvecklad och öppen ekonomi som Finlands är sammanlänkning med den internationella omsättningen och konkurrensen. Östersjöregionen erbjuder

er små och mellanstora företag en kanal för export och internationalisering som de sedan kan använda sig av för vidare koppling till global affärsverksamhet och globala nätverk. I samarbetet mellan Östersjöländerna och regionerna kan vi tillsammans bygga tjänste- och produktpaket som utnyttjar högklassig kompetens i de olika länderna.

Ur finländsk synvinkel är det viktigt att Östersjön blir ett fungerande globalt samarbetsområde. Där intar interaktionen och samarbetet mellan städerna och regionerna en central plats. Samarbetet öppnar nya dimensioner och regionen blir mera attraktiv för investeringar, företagare, kompetens, arbetstagare osv. och den vägen kan konkurrenskraften och produktiviteten förbättras. För att förbättra Finlands konkurrenskraft måste man kunna göra regionstrukturen och det från Östersjösynpunkt viktiga stadsnätverket attraktiva och funktionsdugliga så att det skapar förutsättningar särskilt för kompetensbaserad utveckling. Finlands styrkor anknyter till god infrastruktur, en säker livsmiljö av hög kvalitet och hög kompetens.

- I den nationella stadsutvecklingen bör särskilt de viktigaste städernas betydelse och behov av utveckling beaktas och utvecklingen av deras markanvändning, inre och yttre trafik samt kompetensmiljöer understödjas.

Urbana utvecklingszoner som främjar utveckling och tillväxt är centrala områden för företags- och innovationsverksamhet. Den nordliga tillväxtzonen från Stockholm via Åbo och Helsingfors till S:t Petersburg binder samman en ekonomisk region som omfattar 330 miljarder euro och över 13 miljoner människor. Zonen förenar det skandinaviska och det ryska marknadsområdet med varandra längs den av EU fastslagna TEN-T-stomnätsskorridoren. Den nordliga tillväxtzonen är central med tanke på Finlands utrikeshandel, logistik och internationella investeringar – zonen andel av Finlands export i euro är över 60 %.

- Utvecklingszoner såsom Finlands tillväxtkorridor⁹, den nordliga tillväxtkorridoren och Bottenvikens båge ska utvecklas med Östersjöperspektiv.

Inom Östersjöområdet har det under de senaste åren etablerats rikligt med företagsacceleratorer. Ett tätare samarbete dem emellan kunde förbättra regionens globala synlighet som en företagarkoncentration och på det sättet skapa bättre förutsättningar att locka investerare och förmågor.

⁹ Tillväxtzon som sträcker sig från Helsingfors till Seinäjoki via Tavastehus och Tammerfors

Integrering av det digitala i redan befintlig stark tillverkningsindustri och tillhörande tjänster är en viktig konkurrensfördel för Finland och dess grannstater. Östersjön erbjuder redan i sig en skapande utvecklingsmiljö för nya koldioxidsnåla trafiklösningar och innovationer (t.ex. automatiserade fartyg) som kan minska eller förhindra skadliga miljökonsekvenser. Dessa lösningar kan också betjäna den arktiska regionen.

- Östersjöområdets innovationsverksamhet och särskilt programsamarbetet mellan näringsliv, universitet och högskolor främjas. Samarbetet ska syfta till att främja samarbete som överskrider teknologi- och sektorsgränserna samt samarbete mellan start up-, små- och mellanstora företag och storföretag, och internationalisering.

Digital inre marknad i Östersjöregionen

Främjande av digitalisering har stor betydelse i samhällsomvandlingen. Den utmanar oss att ifrågasätta befintliga tillvägagångssätt och att omskapa dem så att de fungerar bättre och mera flexibelt. För företagen tillhandahåller digitaliseringen metoder att förnya affärsverksamheten. Utöver teknik utnyttjas i digitaliseringen av affärsverksamheten kundbetenden som ändras i och med de digitala tjänsterna och nya verksamhetssätt på marknaden. Digitaliseringen är ett genomgående tema i strategins prioriteringar.

Finland är ett av världens toppländer med avseende på elektroniska offentliga tjänster. Finland har enligt forskningen också det bästa digitala kunnandet bland EU-länderna. Regeringen har som mål att främja uppkomsten av digitala tjänster och nya affärsverksamhetsmodeller samt användningen av ny teknik och nya affärskoncept. Likaså främjas forsknings-, utveckling- och innovationsfinansiering som är riktad till digitala tjänster. Digitaliseringen stöder också uppnåendet av klimat- och energimålen.

Tyngdpunkten i initiativet till En digital inre marknad (*Digital Single Market, DSM*) ligger i olika åtgärder som främjar den inre marknaden, såsom roaming, molntjänster, samt främjande av sammankoppling till digitaliseringen av industrin och företagsverksamheten och till plattformsekonomin. Integrerat i DSM-helheten finns *eGovernment Action Plan*, en åtgärdsplan för e-förvaltning för åren 2016–2020. Åtgärder som stöder detta är bl.a. att främja öppen kunskap inom den offentliga sektorn, påskynda utnyttjande av lokaliseringssuppgifter, en reform av informationsförvaltningslagstiftningen, att främja elektronisk identifiering (eIDAS) samt projektstöd för digitala tjänster från programmet Ett sammanlänkat Europa. Genomförande av dessa projekt inom Östersjöregionen stärker områdets ekonomiska konkurrenskraft och status.

Redan nu har Finland ett aktivt informationsförvaltningssamarbete inom Östersjöregionen särskilt med Estland¹⁰ och de nordiska länderna. Dessa samarbetsprojekt strävar efter att så långt möjligt utnyttja, förena och vidareutveckla nationella idéer samt lösningar och standarder som tagits fram i EU. Genom att fördomsfritt och innovativt tillämpa tekniker och koncept i utveckling kan Finland tillsammans med de andra Östersjöstaterna vara föregångare i att göra Östersjöregionen till ett modellområde för digitalisering i kretsen av hela EU. Detta kan ha mycket betydande verkningar på utvecklingen av en digital inre marknad och de mångsidiga nyttor som kan fås av det.

- Strävan är att utvidga informationsförvaltningssamarbetet mellan Finland och Estland och de nordiska länderna och att öppna gränsöverskridande digitala tjänster för hela Östersjöregionen. Målet stöds av det tillfälliga ministerråd (MR-DIGITAL) som de nordiska samarbetsministrarna beslutade att upprätta för att leda och samordna satsningarna i samarbetet för digitalisering tillsammans med de baltiska länderna.

Kompetens stenfoten i samhället

Upprätthållande och förnyande av kompetensen är en förutsättning för konkurrenskraften i Finland och i Östersjöregionen. Finlands högskolor utvecklas så att de bildar en internationellt konkurrenskraftig helhet, som svarar flexibelt även på regionala behov. Riktlinjerna för att främja internationaliseringen av finländsk högskoleutbildning och forskning 2017–2025¹¹ offentliggjordes i mars 2017. Där framhävs den globala igenkänningen av Finland som stark föregångare i högskoleutbildning och forskning.

Det internationella samarbetet med närområdena och globalt är nödvändigt för att vårt högskole- och forskningssystem som helhet ska vara konkurrenskraftigt, högklassigt och mångsidigt. Mellan Östersjöregionens högskolor och forskningsinstitut kan forskningsinfrastrukturen utnyttjas gemensamt och effektivare, vilket framför allt är till gagn för Finland och andra små Östersjöländer.

10 Utveckling av X-Road-tekniken som används i de offentliga informationssystemen. http://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10623/suomi-ja-viro-perustavat-yhteisen-instituutin-kehittamaan-x-road-teknologiaa?_101_INSTANCE_3wyslLo1Z0ni_languageld=sv_SE

11 Riktlinjer för att främja internationaliseringen av finländsk högskoleutbildning och forskning 2017–2025: <http://minedu.fi/sv/riktlinjer-for-att-framja-okad-internationalisering>

De finländska högskolorna och forskningsinstituten deltar i flera av Östersjöområdets högskole- och forskningsnätverk, av vilka den mest betydande är EU:s och Östersjömedlemsländernas gemensamma forsknings- och utvecklingsprogram för Östersjön (Bonus). Den tillhandahåller finansiella ramar för forsknings- och innovationssamarbetet mellan Östersjöländerna genom att ordna gemensamma finansieringsansökningar. Av finansieringen betalar medlemsstaterna hälften och Europeiska kommissionen andra hälften. För samordningen står Bonussekretariatet som finns i Finland. Ett nytt Bonusprogram är under beredning i syfte att utvidga programmet till att omfatta också Nordsjöområdet varvid finansieringen ökar betydligt.

- Det regionala samarbetet inom högskoleutbildning och forskning främjas genom att stärka högklassigt kunnande som är till nytta för alla länder i Östersjöregionen
- Möjligheterna att stärka samarbetet med Ryssland i högskoleutbildnings-, forsknings- och innovationssamarbete som rör Östersjöområdet utreds
- En fortsättning på och utvidgning av Bonusprogrammet till att omfatta såväl Östersjöområdet som Nordsjöområdet understöds
- I möjligaste mån säkerställs det att högskolor och andra läroanstalter har tillräckliga resurser för att öka den sektorsövergripande Östersjökompetensen
- Utbildningsbehoven inom tillväxt- och strukturförändringsbranscherna beaktas.

Samarbete och påverkan

Länderna i Östersjöregionen kan tillsammans vara en stark påverkare inom EU och på det globala planet och genom sina egna handlingar visa vägen mot hållbar utveckling och bekämpning av klimatförändringen. Som producenter och tillämpare av ren teknik och nya tillvägagångssätt kan de erbjuda lösningar på globala problem och på det sättet stärka säkerheten, stabiliteten, välfärden och den internationella konkurrenskraften i regionen. Östersjöregionen och den arktiska regionen har mycket gemensamt och de lösningar som har tagits fram för utmaningarna i respektive område kan vara till nytta för bägge regioner.

- Finland arbetar aktivt för att Östersjöländerna tillsammans ska kunna utöva inflytande som syftar till en ur regionens synvinkel ändamålsenlig politik bl.a. i Internationella sjöfartsorganisationen (IMO)
- Genom att utveckla tillvägagångssätten och en bättre intern kommunikation främjas olika ministeriers och andra aktörers mål i Östersjösamarbetet effektivare än i dagsläget för att stärka Finlands intressebevakning
- Med Europeiska havs- och fiskerifondens finansiering för havspolitik främjas på nationell nivå skyddet av havsmiljön, havssäkerheten, havsplaneringen, havskompetensen samt utvecklingen av sjöfartsklustret och den blåa bioekonomin
- Det anslag för samarbetet inom Östersjöregionen, Barentsregionen och den arktiska regionen som utrikesministeriet förvaltar används till att stödja Finlands nationella mål i det multilaterala samarbetet inom Östersjöregionen, såsom i Östersjöstaternas råd (CBSS) och i genomförandet av EU:s strategi för Östersjöregionen. Målet är att öka Finlands synlighet och inflytande och att bidra till att EU:s och annan internationell finansiering styrs till projekt som är viktiga för Finland.

Europeiska unionen

Av EU:s medlemsländer är åtta kuststater till Östersjön. EU-lagstiftningen och EU-politiken påverkar avsevärt hela Östersjöområdet och EU:s resurser kan användas för att lösa problem i området. I EU strävar Finland efter att olika regioner ska behandlas jämligt samt

efter stöd i EU-lagstiftningen för att genomföra lösningar som är ändamålsenliga för Östersjön och hela norra Europa. Regionalisering kan göra det möjligt för Östersjöländerna att sinsemellan finna en samsyn om de viktigaste lagstiftningsprojekten som rör Östersjön, anpassad efter förhållandena och behoven i Östersjön.

- **Regionalt och gränsöverskridande samarbete** som stärker unionen och för den närmare allmänheten genom sin pragmatism understöds
- Vi vill utverka en förnyelse av **EU:s gemensamma jordbrukspolitik** så att den tillhandahåller möjligheter för bio- och cirkulärekonomi och minskade näringsutsläpp och för produktion av ekosystemtjänster
- Via regionalisering främjas **hållbart fiske** i Östersjön tillsammans med de andra länderna i enlighet med målen för den gemensamma fiskepolitiken

Den integrerade havspolitik i EU skapar förutsättningar för Östersjöregionens marina näringar och för att utveckla havssäkerheten och havsskyddet.

- Vi utvecklar en målmedveten nationell havspolitik. Vi stärker Östersjöregionens betydelse och driver på regionens intressen i EU:s integrerade havspolitik i samarbete med de andra staterna i Östersjöområdet.

Utvecklingen inom **havssäkerheten och myndighetssamarbetet** har gått snabbt i Europa hand i hand med försöken att lösa utmaningarna i Medelhavet. Samarbetet mellan EU:s marina myndigheter och medlemsländernas kustbevakningsaktörer har blivit tätare, gemensamma kapaciteter och funktioner utvecklas och kostnadseffektiviteten i resursanvändningen förbättras.

- Möjligheterna i EU-samarbetet utnyttjas i vidareutvecklingen av havssäkerheten och myndighetssamarbetet såväl i Östersjöregionen som i den arktiska regionen.

EU:s lagstiftning och finansiering

EU:s lagstiftning och den finansiering som kanaliseras den vägen intar en betydande roll med tanke på de nationella åtgärderna, såsom främjande av möjligheter till affärsverksamhet inom forskning, utveckling och innovationsverksamhet (FUI) och miljöåtgärder som främjar hållbar användning av naturresurser.

Diskussionen om EU-finansieringen och EU:s följande fleråriga budgetramar har redan kommit igång inom EU. Med tanke på Finlands nationella riktlinjer för EU-finansieringen är det viktigt att finansieringen också framöver betjänar EU:s mål och nationella behov så ändamålsenligt som möjligt under hela finansieringsperioden. Nya utmaningar torde i det här hänseendet komma från Storbritanniens lösgörande från EU och från att det krävs ytterligare resurser för utvidgade politiska åtgärder, såsom migrationspolitiken. De nationella målsättningarna och verksamheten för EU:s kommande budgetramar har fastställts och kommer att fastställas i separata beslut av statsrådet och riksdagen.

För den nuvarande finansieringsperioden för stödprogram är det typiskt med en relativt tung administrativ börda och att regleringen av genomförandet och övervakningen går in på detaljer på grund av EU-lagstiftningen. Utan att glömma en sund hushållning bör EU-regleringen utvecklas i en riktning som gör det möjligt att främja ändamålsenligare, flexibla och kostnadseffektiva genomförande och övervakning av stödprogramsåtgärder och nya innovationer som uppkommer mitt under en programperiod.

Genomförandet av skyldigheterna i anknytning till EU:s politikområden skapar möjligheter och främjar för sin del hållbar blå tillväxt både i insjöar och på Östersjön. Åtgärderna har också betydande gränssnitt till cirkulär ekonomi och näringsåtervinning.

I regeringens strategi för EU-påverkan 2017¹² konstateras det att Finland påverkar förnyandet av EU:s sammanhållningspolitik åren 2017–2019 med målet att särställningen för det glest befolkade östra och norra Finland och andra finländska särdrag såsom Östersjön, det arktiska området och området som gränsar till Ryssland beaktas i reformen.

- Vi förutsätter att Finlands avskilda och nordliga läge, glesa bebyggelse och långa avstånd beaktas i sammanhållningspolitiken. Detta förutsätter fortsatt stöd för den glesa bebyggelsen i norr, att EU:s stärkta politik för Arktis beaktas och att samarbetet i frågor som gäller den yttre och inre gränsen stärks
- I alla relevanta EU-politikområden och deras finansiering främjas som ett horisontalt tema möjligheterna för forskning, utveckling och innovationsverksamhet (FUI) och affärsmöjligheter inom bio- och cirkulärekonomi
- Vi vill utverka att den kommande finansieringen för EU:s havs- och fiskeekonomi bättre än i dagsläget ska lämpa sig för att främja blå bioekonomi framför allt via forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet (FUI).

12 Statsrådets strategi för EU-påverkan 2017: <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/Liiteasiakirja/Documents/EDK-2016-AK-96994.pdf>

- Vi påverkar så att finansieringen som ska svara på de nationella behoven avseende EU:s havspolitik hålls åtminstone på nuvarande nivå.

Det viktigaste finansiella instrumentet i det bilaterala projektsamarbetet med Ryssland är EU:s program för samarbete över de yttre gränserna (ENI CBC) 2014–2020. Det viktigaste med tanke på Östersjöarbetet är programmet Sydöstra Finland–Ryssland som syftar till att utveckla företagsverksamheten, utbildning och forskning, miljöskydd samt gränskontroll och främjande av gränssäkerheten.

- Finland anser det viktigt att EU:s samarbete över de yttre gränserna stärks.

EU:s Östersjöstrategi

EU:s strategi för Östersjöregionen inledde 2009 ett nytt tillvägagångssätt i unionens sammanhållningspolitik och i genomförandet av EU-politikområdena på regionnivå. Den fick uppföljare i strategier för Donauregionen, för den adriatisk-joniska regionen och för Alpregionen. Länderna i naturliga geografiska makroregioner utarbetar tillsammans med Europeiska kommissionen samarbetsstrategier med gemensamma mål för sin respektive region för att svara på de särskilda utmaningarna i regionen. Målsättningarna genomförs genom praktiska samarbetsprojekt, genom att skapa nätverk och genom samarbetsprocesser genom att på bästa möjliga sätt utnyttja befintliga finansieringsprogram och institutioner och genom att verkställa EU-lagstiftningen.

Genomförandet av EU:s Östersjöstrategi har antagit etablerade former. Det har stärkt befintliga och också varit upprinnelsen till nya sektorsövergripande sakkunnignätverk som genomför handlingsprogrammet för EU:s Östersjöstrategi. Sakkunnignätverken för samman inte endast regeringsaktörer, utan också Östersjöländernas kommuner, städer, landskap, universitet och andra forsknings- och läroanstalter samt det civila samhället.

- Vi fortsätter uppmuntra förvaltningen på olika nivåer att delta i EU:s Östersjöstrategi och vi kallar särskilt näringslivet med i arbetet för att utveckla framtidens lösningar och teknik tillsammans med olika partner runt Östersjön
- Vi fortsätter och stärker samarbetet med grannländerna utanför EU, såsom Norge, Island, Ryssland och Vitryssland i syfte att genomföra målen i EU:s Östersjöstrategi
- Samarbete med aktörer som genomför EU:s politik för den arktiska regionen uppmuntras.

Statsministrarna Juha Sipilä och Stefan Löfven på Strategiforumet för EU:s Östersjöstrategi, Stockholm 2016.
Bild: EU Strategy for the Baltic Sea Region.

Målen för EU:s Östersjöstrategi – att rädda havet, förena området och utöka välfärden – är riktiga också framöver. Även om det har gjorts framsteg på många områden, finns det fortfarande problem att lösa.

- Finland vill få EU:s Östersjöstrategi att fungera bättre genom fokus på de i Finlands strategi för Östersjöregionen beskrivna områden som kräver särskilt samarbete på makroregionnivå och som stöder en hållbar utveckling och konkurrenskraften i regionen
- Synergien mellan programmen för strukturfonderna och makroregionstrategierna måste ytterligare utvecklas och flexibla mekanismer skapas för internationellt samarbete på projektnivå.

Den nordliga dimensionen

Den nordliga dimensionen är politik gemensam för EU, Ryssland, Norge och Island som syftar till att skapa stabilitet, välfärd och förutsättningar för ekonomisk utveckling i Europas nordliga områden. Geografiskt sett omfattar området för den nordliga dimensionen Östersjön och Europas arktiska områden samt nordöstra Ryssland. Det praktiska samarbetet genomförs genom miljöpartnerskap, partnerskap för hälsa och socialt välbefinnande,

partnerskap för transport och logistik samt kulturpartnerskap. Den nordliga dimensionen är ett viktigt instrument för att genomföra Östersjösamarbetets mål i samarbete med Östersjöländerna utanför EU, såsom med Ryssland och för att främja kontakter mellan myndigheter, sakkunniga och det civila samhället.

- Finlands mål är att trygga EU:s och partnerländernas stöd för samarbetet inom den nordliga dimensionen
- Möjligheterna att dra nytta av partnerskapen och de anknyttande finansiella mekanismerna inom den nordliga dimensionen kartläggs i syfte att dämna upp klimatförändringen särskilt genom minskat utsläpp av svart kol.

Östersjöstaternas råd CBSS (Council of the Baltic Sea States)

Östersjöstaternas råd är en mellanstatlig institution som omfattar alla Östersjöländer och som sedan 1992 har främjat dialog och praktiskt samarbete mellan dessa länder. Dess prioriteter ligger i regional identitet och en hållbar, välmående och trygg Östersjöregion.

CCBSS har övergripande sakkunnigrupper inom flera områden och inom rådet finns det många nätverk för myndighetssamarbete och bl.a. forum för forskarsamarbete, arbetsmarknadsorganisationer och frivilligorganisationer och en ungdomsdialog. CBSS har också främjat utbyte av erfarenheter i migrationshanteringen.

CBSS deltar också aktivt i genomförandet av EU:s Östersjöstrategi. Östersjöplanen i CBSS-agendan för hållbar utveckling, The Baltic 2030 Action Plan, ger riktlinjer för samarbetet för att främja målen för hållbar utveckling.

- Finland anser det viktigt att trygga en fortsatt dialog på det politiska planet inom Östersjöstaternas råd. Det bör regelbundet hållas utrikes- och statsministermöten för att utstaka riktlinjer för rådets praktiska arbete.

Skyddskommissionen för Östersjön HELCOM

HELCOM ansvarar för verkställandet av konventionen om skydd av Östersjöns marina miljö. Alla stater runt Östersjön samt EU är parter i konventionen. För Finland är HELCOM det viktigaste mellanstatliga samarbetsforumet för skydd, förvaltning och hållbar användning

Finska vikens sjöbevakningssektion på fältet. Bild: Gränsbevakningsväsendet.

av den marina miljön. Verksamheten för samman Östersjöns EU-stater, EU och Ryssland till samma bord. HELCOM ger skyddet av Östersjön politiska riktlinjer. De viktigaste målen i HELCOM:s handlingsprogram för skydd av Östersjön (2017, 2013) är att dämpa eutrofieringen, minska belastningen från skadliga ämnen, förbättra status för naturens mångfald och miljöskyddet i sjöfarten. Genom handlingsprogrammet är Östersjön det enda marina området i världen som har ett internationellt avtalat tak för utsläpp av näringsbelastning och ett mellan staterna fördelat mål för minskning av utsläpp. År 2017 hade ca 60 % av åtgärderna i handlingsprogrammet genomförts och HELCOM beslutade att börja uppdatera programmet.

- Finland har som mål att påverka det nya handlingsprogrammet för HELCOM så att vi till år 2020 åstadkommer ett reviderat, aktuellt program som är lika ambitiöst som det nuvarande.

Nordiska ministerrådet

Nordiska ministerrådet har en viktig roll i Östersjösamarbetet när det deltar i genomförandet av EU:s Östersjöstrategi och stöder frivilligorganisationer och samarbetsprojekt i de baltiska länderna och nordvästra Ryssland.

- För Finland är det viktigt att Nordiska ministerrådets resurser och program kan användas till stöd för målen i Finlands strategi för Östersjöregionen.

Myndigheterna i Östersjösamarbetet

Inom Östersjöregionen samarbetar myndigheterna bland annat inom utvecklingen av räddningsväsendet, havssäkerheten, sjöräddningen och beredskapen för bekämpning av miljöolyckor, inom gränssäkerheten, i bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet och i upprätthållandet av marin övervakning och situationsmedvetenhet. Samarbetsnätverken möjliggör en effektiv bördefördelning mellan länderna. Myndighetssamarbetet inom Östersjön har haft en riktgivande funktion i många europeiska och också vidare internationella initiativ och utvecklingsprojekt.

- Finland stöder också framöver aktivt olika arrangemang för samverkan mellan myndigheterna för att effektivt kunna lösa praktiska utmaningar. Finland gör Östersjöregionens myndighetssamarbete mera synligt och mera allmänt känt och skapar möjligheter för ekonomiskt stöd för arrangemangen
- Finland går aktivt in för att både Östersjöregionens och den arktiska regionens samverkanslösningar ska utnyttjas i bägge regionerna.

Landskapen, kommunerna och allmänheten i Östersjösamarbetet

Landskapen, städerna och kommunerna genomför aktivt Östersjöpolitiken i praktiken, bildar starka nätverk inom Östersjöregionen och är föregångare på många områden. De ansvarar bl.a. för havsområdesplanering, rening av kommunalt avloppsvatten, beredskap för klimatförändringen, planläggning, utbildning och kultur, transport, hamnar och främjande av näringslivet och innovationsplattformar. I olika projekt inom Östersjösamarbetet intar de regionala aktörerna en viktig roll.

Kontakterna bland allmänheten stärker atmosfären av samarbete och tillit. Frivilligorganisationernas insatser i Östersjösamarbetet och särskilt i skyddet av Östersjön är oersättlig. De skapar också innovativa lösningar, är i stånd till snabba ryck och kan i samarbete med offentliga aktörer främja företagens möjligheter till affärsverksamhet.

- Målen för Finlands strategi i Östersjöregionen genomförs tillsammans med regionala aktörer och det civila samhället.

VALTIONEUUVOSTON KANSLIA

SNELLMANGATAN 1, HELSINGFORS
PB 23, 00023 STATSRÅDET
tfn 0295 16001
info@vnk.fi
vnk.fi/publikationer

ISBN: 978-952-287-471-9 PDF
ISBN: 978-952-287-472-6 tryckt
ISSN: 1799-7828 PDF
ISSN: 0782-6028 tryckt

